

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

Sportovní diplomacie nedemokratických zemí

Případová studie KLDK

Mgr. Kateřina Vargová

Plzeň 2019

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Mezinárodní vztahy

Diplomová práce

Sportovní diplomacie nedemokratických zemí

Případová studie KLTR

Mgr. Kateřina Vargová

Vedoucí práce:

PhDr. Jiří Zákavský, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2019

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně s použitím uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, červenec 2019

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu práce PhDr. Jiřímu Zákrauskému, Ph.D. za podporu, odborné rady, za čas, který mi věnoval a za trpělivost, kterou se mnou měl. Dále bych ráda poděkovala svým rodičům, kteří mne po celou dobu studia podporovali.

Obsah

Úvod	1
1. Teorie a nástroje sportovní diplomacie	5
2. Specifické postavení KLDR a sport	17
3. Velké sportovní události.....	29
3.1. Olympijské hry	30
3.2. Mistrovství světa.....	37
3.3. Asijské hry	44
4. Vztahy KLDR s ostatními státy optikou sportovní diplomacie	48
4.1. Korejsko-korejské vztahy	49
4.2. Vztahy KLDR a Spojených států	54
4.3. Severní Korea a Japonsko.....	58
Závěr.....	60
Použité zdroje a literatura.....	65
Resumé	85
Přílohy	87

Úvod

Význam sportu a velkých sportovních soutěží nelze v současné době opomíjet. Velké sportovní události přináší pořadatelským státům prestiž – ty se stávají středem pozornosti a mají možnost ukázat nejen ekonomickou prosperitu, organizační schopnosti a technologický pokrok. Prostřednictvím sportu mohou státy formovat svou pozitivní image a posilovat měkkou moc.¹ Sport rovněž představuje nástroj k prolomení ledů a navázání kontaktů či diplomatických vztahů v situacích, které klasická diplomacie není schopna vyřešit, jak toho byla v 70. letech důkazem pingpongová diplomacie, která napomohla normalizaci vztahů mezi Spojenými státy a Čínskou lidovou republikou (dále jen ČLR nebo Čína). Vítězství na celosvětově sledovaných šampionátech, zejména pak na Olympijských hrách, přináší státům uznání a prestiž v mezinárodním společenství, zároveň tyto úspěchy posilují identitu občanů a podporují nacionální cítění [Cha 2009: 33]. S rostoucí popularitou sportu roste i prestiž, které se dostává samotným sportovcům, což dává malým a chudým státům možnost, jak se na velkých kláních zviditelnit.

Sportovní diplomacie se pomalu stává důležitou arénou i v zemích východní Evropy, kde tato disciplína nemá takovou tradici jako například ve Spojených státech či Velké Británii. Důvodem může být i to, že badatelé v oblasti mezinárodních vztahů a politikologie nově vzniklých států upínali svou pozornost na palčivější otázky, jakými byla demokratická transformace a vyrovnávání se s komunistickou minulostí. Postupně se však odborná veřejnost začíná sportu, jakožto politickému nástroji, více věnovat. Apelem předkládané diplomové práce je přispět do odborné diskuze s tématem, kterému v českém prostředí není věnována velká pozornost. Výzkum sportovní diplomacie a nedemokratických režimů se upíná ke státům jako Čína, Rusko nebo bohatým zemím Perského zálivu. Ačkoli představuje Korejská lidově demokratická republika (dále jen KILDR) diskutované téma, je na ni v odborných periodikách nahlíženo spíše

¹ Koncept měkké moci je blíže popsán v teoretické kapitole.

bezpečnostní optikou. V českém prostředí se tématu Severní Koreje věnuje řada historiků či koreanistů (např. Nina Špitálníková [2014; 2017] nebo Veronika Kryštofová [2018]). Z pohledu mezinárodních vztahů se KLDR dlouhodobě věnuje Jan Blinka (srovnej 2012; 2015; 2017; 2018), nicméně jeho výzkum spadá spíše do prizmatu bezpečnostního či sociologicko-politického. Zahraniční politice KLDR, rozvojové spolupráci a působením nevládních organizací v ní se ve svých pracích věnovala Lenka Kudláčová nyní Caisová (srovnej např. 2014; 2015; 2017; 2019). Sportovní diplomacii KLDR není věnován téměř žádný prostor.

Předkládaná diplomová práce se zabývá stále větším významem sportu v KLDR a tomu, jak se jeho prostřednictvím severokorejský režim snaží vylepšit svou image na mezinárodní scéně. Práce zohledňuje vývoj sportu v samotné KLDR a celkově sportovní diplomacii v Asii. To má přinést lepší vhled do komplexní problematiky severokorejského sportu. Práce se však primárně zaměřuje na období od nástupu nového vůdce korejské Strany práce Kim Čong-una. Časové rozhraní je tedy ohraničeno rokem 2011 a pro maximální aktuálnost je zkoumán počátek roku 2019, zejména s ohledem na Hanojský summit. Cílem diplomové práce je zmapovat chování KLDR v mezinárodním systému optikou sportovní diplomacie. K naplnění cíle si kladu výzkumné otázky:

1. Jaké konkrétní nástroje sportovní diplomacie KLDR využívá?
2. Jaké dílčí zahraničněpolitické cíle prostřednictvím sportovní diplomacie KLDR sleduje?

V předkládané diplomové práci operuji s hypotézou, že KLDR v oblasti sportu neuplatňuje izolacionistickou politiku a sportovní diplomacie pro ni představuje jeden z nejdůležitějších nástrojů k sledování dílčích zahraničněpolitických cílů a možnost, jak se postupně otevírat na mezinárodní scéně.

Má-li být sportovní diplomacie účinná, je nutné, aby její projevy byly viditelné. Proto nepředstavuje izolacionalismus a nedostatek informací ze Severní Koreje

významný problém pro výzkum. Vzhledem k povaze výzkumných otázek a zkoumanému případu je zvolenou výzkumnou metodou případová studie, která umožňuje výzkum širokého spektra poměrně nejednotných dat [Yin 2018: 15]. Práce využívá zejména kvalitativní metody, analyzuje kroky samotného režimu a jeho vrcholného představitele Kim Čong-una, severokorejské sportovce, stejně jako sportovce, kteří KLDR pravidelně navštěvují a snaží se o vykreslení jejího pozitivního obrazu.

Diplomová práce se z velké části opírá o článek *Sportovní diplomacie KLDR: Únik z izolace?*, který autorka společně s Jiřím Zákavským publikovala na podzim roku 2017 v časopisu *Politické vedy*. Článek vznikl jako kostra pro předkládanou diplomovou práci a na jeho jednotlivé části je odkazováno. Práce dále čerpá z děl předních autorů zabývajících se problematikou sportovní diplomacie nejen v Asii, kterými jsou např. Jong-Yun Bae [2010], Victor Cha [2002; 2008], Allen Guttman [2003], společného díla autorů Chien-Yu Lina, Ping-Chao Lee a Hui-Fang Naie [2008], Udo Merkela [2008; 2012], Stuarda Murraye [2013] a dalších. Vzhledem ke zkoumanému předmětu – viditelných projevů sportovní diplomacie – představují pro předkládanou případovou studii hlavní zdroj informací sportovní články, rozhovory s atlety a další sekundární zdroje, které poskytují vhled do jinak neproniknutelného státu. Data jsou čerpána jak z dostupných oficiálních zdrojů, tak zdrojů neoficiálních. Analyzována jsou velká sportovní klání, která jsou mediálně dostatečně pokryta. Práce využívá jak seriózní západní média jako *The Economist*, *The New York Times*, *Reuters*, tak anglicky psaná východní média např. *Al Jazeera* nebo jihokorejská média jako *The Korea Herald* a *The Japan Times*. Využity jsou informace dostupné z oficiálního severokorejského média – *Korean Central News Agency*.

Práce se ve své první kapitole věnuje teorii sportovní diplomacie, jejím cílům a nástrojům, kterých využívá, a to jak v rovině pozitivní, tak negativní. Kapitola zohledňuje vývoj sportu a sportovní diplomacie v Asii a výhody, které sportovní

diplomacie může přinášet nedemokratickým režimům. Poté se práce v druhé kapitole krátce zaměří na vývoj sportu uvnitř Korejské lidově demokratické republiky od jejího vzniku, respektive jejího prvního významného sportovního úspěchu, až po nástup Kim Čong-una.² Tato historická část je do práce zařazena z toho důvodu, aby přiblížila postavení sportu optikou severokorejského režimu, demonstrovala soupeření na poli sportu v Asii a poskytla komplexnější pochopení problematiky. Druhá kapitola se dále zabývá specifickým postavením KLDR v mezinárodním systému, jejím politikám a cílům, kterých se snaží v mezinárodním systému dosáhnout. Třetí kapitola bude věnována velkým sportovním událostem, kterých se Severní Korea účastnila nebo je pořádala, nebo se je snažila spolupřát. Práce se primárně zaměřuje na období od nástupu Kim Čong-una v roce 2011 až do počátku roku 2019, kdy se projevuje, jak participace KLDR na zimní olympiádě v Pchjongčchangu ovlivnila její diplomatické styky a postavení. Nicméně do této kapitoly bude zahrnut významný milník – olympijské hry v Soulu 1988 – které významně ovlivnily nejen KLDR, ale i ostatní státy jihovýchodní Asie. Následně se práce ve čtvrté kapitole zaměří na vztahy KLDR s ostatními státy optikou sportovní diplomacie, přičemž bude kladen důraz zejména na Korejskou republiku, jejíž vliv a soupeření v této oblasti nelze opomenout. Na mezinárodní scéně bude důraz kladen na vztahy mezi KLDR a Spojenými státy, jejichž vztahy jsou antagonistické. Důvody výběru konkrétních států budou upřesněny na začátku kapitoly. V rámci kapitoly bude pozornost věnována i jednotlivcům a organizacím, které měli vliv na formování sportu a sportovní diplomacie v KLDR, či se svým působením snaží navazovat kontakt v jinak izolované zemi. Závěr je věnován otázce využití sportovní diplomacie severokorejským režimem a zodpovězení výše stanovených výzkumných otázek.

² Poznámka k přepisu korejských jmen: Většina jmen je přepsána českým ekvivalentem, nicméně některá jména zejména méně známých osobností, jejichž správný přepis do češtiny nebyl nalezen, jsou ponechány v anglickém přepisu.

1. Teorie a nástroje sportovní diplomacie

Jak již bylo naznačeno v úvodu, je sportovní diplomacie úzce spjatá s konceptem měkké moci Josepha Nye [2004]. Měkkou moc chápu jako schopnost, jak utvářet preference ostatních zemí, respektive schopnost přimět ostatní státy, aby chtěly to samé, co stát, který na ně prostřednictvím měkké moci působí, přičemž stát nemusí používat žádných pobídek či forem donucování. Státy využívají takové zdroje měkké moci, jakými jsou sdílené hodnoty, kultura a politické instituce [Nye 2004: 5–8]. S cílem posilovat svou měkkou moc se tak sport stal součástí zahraniční politiky většiny států [Zákravský 2016: 6], demokratických i nedemokratických.

Mezi přední vlastnosti sportu patří to, že se dokáže tvářit jako apolitický. Důraz na apolitičnost sportu byl kladen zejména během studené války, kdy si státy Východu a Západu prostřednictvím sportu snažily dokazovat své svrchované postavení [Cha 2009:4]. Olympijská charta rovněž zdůrazňuje apolitičnost sportu a varuje před využíváním sportu k politickým účelům.³ Olympijské hry 1936 pořádané v nacistickém Německu jsou zřejmě nejlepším příkladem toho, jak demonstrovat kam až mohou vést snahy oddělovat politiku od sportu. V oblasti mezinárodního sportu nelze popřít, že je sport podřízen politice a je využíván k dosahování dílčích politických cílů. Výroky vyřčeny ve snaze obhajovat „čistotu“ sportu, jakožto aktivit nesouvisejících s politikou, se tak stávají výroky vysoce politickými [Cha 2009: 7].

Definovat sportovní diplomacii může být stejně obtížné jako definovat sport samotný. Zde můžeme narazit na otázku, zda sem zahrnout aktivity jako např. šachy nebo šampionáty v počítačových online hrách⁴ apod. V této diplomové práci vycházím z definice Stuarda Murraye [2013: 12], který sportovní diplomacii

³ Pravidlo 50 Charty zakazuje jakékoliv demonstrace nebo politické, náboženské a rasistické projevy na všech událostech, místech a akcích spojených s Olympijskými hrami [International Olympic Committee 2015: 93].

⁴ Např. šampionáty v online hrách jakými jsou např. Dota 2, League of Legends a další, se těší značné pozornosti a přitahují hráče a diváky mladší generace z celého světa (divácká základna se odhaduje na necelých 400 milionů). Díky tomu se i MOV začal o tzv. esporty zajímat [Grohmann 2017].

spojuje „[...] s vládami používajícími sportovce, aby umocnily diplomatickou zprávu [dané země], nebo se státy využívajícími sportovní události, aby zlepšily svůj obraz u globální veřejnosti, aby ochladily napětí při oslabování diplomatických vztahů nebo prostě aby otestovaly půdu pro případnou změnu politiky. Sportovní diplomacie překračuje kulturní rozdíly a vytváří možnosti pro alternativní cesty k překonání nepřátelství, [navázání] oficiálního dialogu a vztahů mezi lidmi, spojující odloučené národy prostřednictvím lásky ke sportu. Přesněji řečeno, sportovní diplomacie zahrnuje reprezentativní a diplomatické aktivity vykonávané sportovci ve prospěch a ve spolupráci s jejich vládami. Usnadňuje praxi tradiční diplomacie a využívá sportovce a sportovní události, aby upoutali, informovali a u zahraniční veřejnosti a organizací vytvářeli příznivou image, aby tvarovali jejich percepce tím způsobem, který (více) napomáhá vládním zahraničněpolitickým cílům“.⁵ Cílem sportovní diplomacie je vytváření pozitivního obrazu u zahraniční veřejnosti pomocí dialogu, na kterém se podílí státní i nestátní aktéři [Zákravský 2016: 17].

Skrz nástroje sportovní diplomacie státy sledují několik základních cílů. Těmi jsou: (1) sblížení států či společností, (2) použití sportu v konfliktu, např. jako vyjádření nesouhlasu s politikou jiného státu, a (3) tvarování své image na mezinárodní scéně [Kobierecki 2016: 7]. Zde se tedy můžeme pozastavit nad dvěma rovinami sportovní diplomacie: pozitivní a negativní.

Aktivity, které státy v oblasti pozitivní sportovní diplomacie využívají, můžeme rozdělit do čtyř základních kategorií, jakožto nástrojů, které státy využívají k dosažení svých zahraničně politických cílů. První kategorii představuje

⁵ V originálu: „[...] with governments employing sportspeople to amplify a diplomatic message, or with states using sporting events to enhance their image among global publics, to cool tensions in flagging diplomatic relationships, or simply to test the ground for a possible policy change. Sports diplomacy transcends cultural differences and creates opportunities for alternate avenues for overcoming hostilities, official dialogue and people-to-people relations, uniting separate nations through a love of sports. More specifically, sports diplomacy involves representative and diplomatic activities undertaken by sports people on the behalf of, and in conjunction with, their governments. The practice is facilitated by traditional diplomacy and uses sports people and sporting events to engage, inform and create a favourable image among foreign publics and organisations, and to shape their perceptions in a way that is (more) conducive to the sending government’s foreign policy goals” [Murray 2013: 12].

pořádání mezinárodních sportovních akcí, zejména pak těch celosvětově sledovaných (např. olympiáda či mistrovství světa), které díky vysokému diváckému zájmu mají celosvětový dopad. Pořádání velkých sportovních akcí s sebou rovněž nese změny, které hostitelské země podstupují. Zejména země Asie, které hostily velká sportovní klání, prošly výraznými změnami v různých oblastech od infrastruktury, přes politické až například po tzv. toaletní revoluci – adaptace západního stylu toalet [Cha 2009: 2–3]. Do druhé kategorie spadá zapojení se a aktivní působení v rámci mezinárodních sportovních organizací. Tohoto využívají zejména národy usilující o mezinárodní uznání. Třetí kategorie využívá významný nástroj praktikovaný zejména bohatými státy, jedná se zejména o sponzoring nejruznějších sportovních týmů s mezinárodním přesahem. Poslední čtvrtou kategorií pak představují sportovci, kteří jsou využíváni jako tzv. „jiní“ diplomaté, jejichž úkolem je zahraniční veřejnosti vykreslit svou zemi v tom nejlepší možném světle [Vargová – Zákřavský 2017: 46–47].

Důležitou rovinnou ve sportu a sportovní diplomacii představuje ekonomická rovina. To, kolik a který stát investuje do sportu a svých sportovců, se úměrně odráží na výsledcích, kterých sportovci dosahují. Příkladem může být Velká Británie, která před třiceti lety navýšila financování v oblasti sportu, což se projevilo na jejích výsledcích v dalších olympijských hrách. Investice do sportu s sebou však nesou další benefity. Podle zprávy britského institutu *Sport Industry Research Centre* [2016], představuje každá investovaná libra přínosy v hodnotě 1,9 £. Samotné mezinárodní sportovní soutěže se staly z ekonomického pohledu významným faktorem, který láká velké investory z celého světa. Ti se snaží nejen o propagaci své značky, ale rovněž se jim otevírají nové trhy, kam mohou expandovat. Olympiáda v Pekingu představovala přístup na nový trh pro mnoho amerických firem [Cha 2009: 6]. Rovněž sumy, které státy investují do pořádání sportovních turnajů, se značně navýšily. Pro srovnání Olympijské hry v Římě 1960 stály zhruba padesát milionů dolarů,

hry v Pekingu 2008 se vyšplhaly na čtyřicet miliard dolarů [Cha 2009: 5–6]. Olympijské hry jsou jednou z největších příležitostí, jak se propagovat. To platí nejen pro samotné státy, ale zejména pro mezinárodní korporace. Olympijské hry jsou nejsledovanější událostí na planetě a pro státy a korporace představují nejlepší možnost zviditelnění se.

Výhra na světových šampionátech nebo zisk olympijské medaile s sebou přináší prestiž a respekt, do kterých státům stojí za to investovat. Díky sportu jsou státy schopny efektivně projektovat svou pozitivní image, a to nejen na mezinárodní scéně ale i na domácí. Málomocné aktivity jsou schopny v občanech vyvolat takový pocit hrdosti jako vítězství na velkých mezinárodních kláních. Vítězství představuje možnost jakéhosi vykoupení se, tak tomu bylo i na mistrovství světa v kopané v roce 1954, kdy německý národní tým vybojoval titul mistra světa a tím vylepšil svou poválečnou image [Děkanovský 2008: 52]. Naopak slabý výkon předkládá negativní obraz a může podkopávat národní cítění.

V některých případech dokáže sport zhoršit již tak napjaté vztahy. Zřejmě nejznámějším příkladem je tzv. fotbalová válka mezi Salvadorem a Hondurasem v roce 1969.⁶ K zhoršení vztahů mezi státy došlo během asijského mistrovství v kopané v roce 2004 konaného v Číně. Ve finále se utkal čínský národní tým s japonským národním výběrem. Pro čínské fanoušky by výhra nad svým bývalým kolonizátorem představovala jakési historické vykoupení. Nicméně po prohře čínského národního týmu se čínští fanoušci nedokázali udržet a vypukly nepokoje. Japonští fotbaloví fanoušci museli před davem prchnout z tribun na hřiště, kde je musela ochraňovat bezpečnostní policie. Po zápase se dav shromáždil před japonským velvyslanectvím, kde požadoval omluvu. Není nutno dodávat, že omluva nebyla požadována za prohraný zápas, ale

⁶ Již tak napjaté vztahy mezi Hondurasem a Salvadorem se vyhrály během kvalifikačních zápasů na Mistrovství světa v kopané 1970. Po druhém zápase mezi národními týmy v Salvadoru byli napadeni honduraští diváci, což vedlo k eskalaci konfliktu a k šesti denní válce mezi znesvářenými státy.

za válečné prohřešky [Cha 2009: 8–9]. Nicméně fotbalový zápas v tomto případě sloužil jako katalyzátor následných událostí.

Státy a organizace k dosažení svých cílů také využívají nástroje jako bojkot a zákaz participace na sportovních událostech nebo pozastavení členství v mezinárodních sportovních výběrech. Tyto praktiky řadím do kategorie negativních nástrojů. Mezi nejznámější případy bojkotu patří americký bojkot olympijských her v Moskvě 1980 a následný sovětský bojkot olympiády v Los Angeles 1984. Americký bojkot OH v Moskvě jasně ukazuje propojení politické a sportovní roviny. Administrativa prezidenta Jimmyho Cartera zakázala americkým sportovcům účast na hrách kvůli sovětskému působení v Afghánistánu. Bojkot měl ve svém výsledku malý politický dopad, nicméně zničil sny mnoha amerických sportovců, kteří se OH nemohli účastnit [Cha 2009: 22]. Rovněž Čínská lidová republika bojkotovala olympijské hry po téměř tři desetiletí. Důvodem bylo přijetí nového pravidla Mezinárodním olympijským výborem (dále jen MOV), které povolovalo participaci obou Čín – jak Čínské lidové republiky, tak Čínské republiky. Takové pravidlo šlo proti politice jedné Číny a Čínská lidová republika se tak od roku 1952 neúčastnila olympijských her, a to až do zimní olympiády konané v roce 1980 v Lake Placid (Spojené státy). Rovněž Severní Korea, poté co byl MOV zamítnut její návrh na spolupořádání olympijských her, které pořádala Jižní Korea v roce 1988, bojkotovala LOH v Soulu [Cha 2009: 10]. Bojkot sportovních soutěží tak představuje jakousi nízkonákladovou alternativu mezinárodních sankcí [Allison 2005: 6] a snahu států ukázat svůj postoj vůči politikám a krokům jiných států či mezinárodních organizací.

Mezi známé případy, kdy bylo státům zakázáno participovat na sportovním klání, jednoznačně patří poválečné období. Bulharsku, Maďarsku, Německu, Rakousku a Turecku bylo v roce 1920 zakázáno participovat na Olympijských hrách. Po druhé světové válce se OH pořádaných v roce 1948 nemohlo účastnit

Německo a Japonsko. Nejznámější případ však demonstruje Jihoafrická republika (JAR), které díky apartheidnímu režimu nebylo olympijským výborem dovoleno participovat na olympijských hrách 1964 v Tokiu a 1968 v Mexiko City. V roce 1976 byl jihoafrický olympijský výbor vykázán z MOV. Země Commonwealthu se rovněž připojily a JAR vykázaly ze všech sportovních soutěží, což vedlo až k vyloučení JAR z Mezinárodní rady rugby (*International Rugby Board*). Vzhledem k tomu, jak důležitou roli rugby pro JAR představovalo, lze usuzovat, že takový zákaz přispěl k rychlejšímu pádu apartheidu [Cha 2009: 10–11].

V otázce, zda jako nástroj sportovní diplomacie zařadit zákazy a bojkoty sportovních událostí, se domnívám, že tyto aktivity svou podstatou negativní nelze chápat jako součást sportovní diplomacie. Jak již zaznělo ve vybrané definici S. Murraye, je úkolem sportovní diplomacie vytvářet pozitivní obraz dané země a uvolňovat napjaté vztahy mezi státy. Zákazy a bojkoty ve svém důsledku vyvolávají negativní konotace, kterým se veřejná diplomacie snaží vyhnout. Jedná se o nátlakové aktivity, kterými se státy snaží přímo ovlivnit stávající stav nebo dávají najevo nesouhlas s určitou politikou jiného státu. Takové aktivity jsou rovněž v rozporu s posilňováním měkké moci, jejímž cílem je vytvářet následováníhodný pozitivní obraz. Z těchto důvodů tyto aktivity nepovažuji za součást sportovní diplomacie. Nicméně vzhledem k důležitosti, jakou sehrál severokorejský bojkot LOH 1988 v Soulu a dalších sportovních akcí, jsou tyto aktivity součástí předkládané práce.

V souvislosti s olympijskými hrami v Soulu se odehrál další incident, který se negativně zapsal do historie sportu. Několik měsíců před olympiádou zaútočil severokorejský režim na civilní jihokorejské letadlo. To se zřítilo nad Barmou a zahynula zhruba stovka civilistů. Tento násilný akt byl snahou, jak podkopat jihokorejské úsilí o úspěšné pořádání her. Olympiádě v Soulu bude věnováno více prostoru v následující kapitole, a to z toho důvodu, že představovala zásadní

milník ve sportovním soutěžení dvou korejských republik. Znamější případ využití násilí během sportovní události představují olympijské hry v Mnichově 1972, kdy těsně před zahájením her palestinskí útočníci, požadující po izraelské vládě propuštění palestinských vězňů, zajali a zabili jedenáct izraelských sportovců. Před tímto incidentem byla bezpečnost na mezinárodních sportovních akcích zaměřena na kontrolu davu a nikoli na bezpečnost účastníků samotných. Mezinárodní sportovci se tak stali snadnými politickými cíli teroristické skupiny, která se svým činem snažila získat pozornost globální veřejnosti [Cha 2009: 12–15; Toohey 2008: 435].

Sport pro státy nepředstavuje pouze nástroj, jak dosáhnout dílčích zahraničněpolitických cílů, jedná se rovněž o nástroj využívaný k dosažení cílů v poli domácí politiky. Sport pomáhá rozvinout fyzickou kondici a zdraví občanů zejména za účelem národní obrany a udržení pořádku. Dále sport napomáhá v prohlubování sociální solidarity, národní prestiže, politické ideologie a rovněž může přispívat k zvyšování a zachování legitimacy vlády a podpořit veřejnou morálku. Veškeré záměry výše zmíněné mohou pocházet jak z domácí, tak mezinárodní perspektivy (např. podpora týmu na mezinárodních soutěžích). Rozdíly mezi domácími a mezinárodními funkcemi sportu jsou úzce propojeny a důvody proč vlády zasahují do sportovní oblasti jsou ovlivněny politickými, ekonomickými, kulturními a sociálními podmínkami a liší se v závislosti na čase a konkrétní zemi [Lin – Lee – Nai 2008: 24]. Jedním z důvodů, proč státy zasahují do sportu, představuje sociální integrace – sport vštěpuje společnosti správný typ hodnot a norem jako je poslušnost, sebedisciplína a týmová práce. Sport usnadňuje sociální integraci a tím poskytuje státům další možnosti sociální kontroly. Nicméně sport, zejména v represivních režimech, představuje možnost pro utvoření politické opozice, jako tomu bylo např. v Japonskem okupované Koreji (1910–1945), kdy formování korejských sportovních klubů představovalo jeden z prostředků, jak se bránit japonské kulturní a politické hegemonii a zároveň možnost, jak podpořit nezávislost [Lin – Lee – Nai 2008: 24–25].

Jak již bylo zmíněno, dokáže sport vytvořit průlom v navazování či posouvání diplomatických vztahů mezi státy, stejně tak jako dokáže přispět k jejich zhoršení. Nejznámějším příkladem, kdy sport napomohl prolomit vztahy mezi státy, je pingpongová diplomacie. Nutno podotknout, že bez politické vůle na obou stranách, by nebylo možné nastartovat dialog mezi Čínou a Spojenými státy. Sport – v tomto případě ping pong – však představoval průlom, kterého by nástroje klasické diplomacie dosahovaly jen velice zdlouhavě, a sehrál zásadní roli během navazování diplomatických vztahů v období studené války. Tento úspěch výrazně ovlivnil asijské státy, jejich postoj ke sportu a významně přispěl k vývoji sportovní diplomacie v regionu.

V Asii nabývá sport většího významu než jinde a stává se tak více politickým než v jiných částech světa [Cha 2009: 23–27]. Důvodem je nejen to, jakou roli sport sehrál v historickém vývoji a vztazích států v regionu, ale i četnost mezinárodních super akcí konaných na asijské půdě. Například olympijské hry se převážně konaly v Evropě (více než z 50 %) či Americe. V Asii se LOH konaly až v roce 1964 v Tokiu, poté až v roce 1988 v Soulu a naposled v roce 2008 v Pekingu. Totéž platí pro ZOH, které se v Asii konaly pouze třikrát, z toho dvakrát v Japonsku (1972 a 1988) a v jihokorejském Pchjongčchangu (2018). Přirozeně tak má konání OH v Asii daleko větší politický význam, než je tomu např. v Evropě [Cha 2009: 23]. Rovněž komplikovaný historický vývoj regionu v kombinaci s neslučitelnými teritoriálními nároky států představuje výbušný mix, kde nástroje klasické diplomacie mohou narážet na své limity. Sport tak představuje možnost, jak získat zejména prestiž, ale v asijských státech zároveň slouží jako nástroj k vyjádření (zejména) odporu, který státy nemohou vyjadřovat skrz cesty klasické diplomacie. Sport sloužil jako vyjádření odporu zejména během japonské imperiální vlády v Koreji, kdy sportovní kluby představovaly jedinou možnost, kde se mohli Korejci sdružovat. V roce 1920

se tak zformoval Sportovní klub Čoson (angl. *Chosun*).⁷ Jelikož klub byl jediným místem, kde se mohla opozice beztretně sdružovat, byl silně napojen na podzemní nezávislé hnutí. Sportovní klání, při kterých se klub Čoson utkal s japonskými kluby, tak nebyla otázkou sportu, ale otázkou politickou a pro Korejce výhra představovala až svatou povinnost. Jakýkoli zápas proti Japonsku ještě dnes představuje choulostivou záležitost, kde se bývalé podrobené státy snaží o jakési vykoupení či vyrovnání „skóre“ z dob japonského imperialismu [Cha 2009: 24–25]. Jeden příklad za všechny: Čína a Japonsko se utkaly ve finálovém zápase východoasijského šampionátu v kopané 2008, po tomto zápase byla čínskému týmu udělena pokuta za příliš tvrdé a nesportovní chování. Během zápasu došlo k několika vážným faulům a zranění japonských hráčů. Situaci nenapomohlo ani to, že severokorejský rozhodčí během zápasu neudělil čínským hráčům jedinou červenou kartu. Komplikovaný vývoj nutil vlády k posilování národního cítění svých občanů, přičemž sport v tomto úsilí sehrává zásadní roli [Cha 2009: 26–27]. Sportem, který výrazně přispěl k posílení korejského nacionalismu se stalo taekwondo, o kterém bude práce ještě pojednávat níže.

Dynamika, s jakou se asijské státy proměňují, rovněž představuje jeden z faktorů, které posilují roli sportu v regionu. Země Asie prošly rychlou změnou z postkoloniálních a zemědělsky založených států na jedny z nejbohatších států skupiny OECD, a to v řádu několika desítek let. Region rovněž čelil několika významným ekonomickým krizím – nejvýznamnější byla finanční krize 1997. Jihokorejské spolupředatelství mistrovství světa v kopané v roce 2002 mělo světu ukázat, jak Korejská republika dokázala krizi úspěšně překonat. „Olympijské hry v Tokiu v roce 1964 by měly mnohem menší politický význam, kdyby Japonsko nebylo poraženým fašistickým režimem, který se po dvou desetiletích vrátil do mezinárodního systému během studené války jako

⁷ Čoson byla korejská vládnoucí dynastie, která nad poloostrovem vládla od roku 1392 až do japonské okupace v roce 1910.

demokracie a spojenec svých bývalých nepřátel. Olympijské hry v Soulu v roce 1988 by mohly mít menší politický význam, pokud by Korea neprodělala prudký vzestup z poválečné zemědělské ekonomiky na dvanáctou největší ekonomiku světa během období pouhých čtyř desetiletí. [...] A Pekingské hry v roce 2008 by možná získaly menší pozornost, kdyby neukázaly neuvěřitelné čínské tempo desetiprocentního ekonomického růstu“ [Cha 2009: 27].⁸

Historické nepřátelství, rychlé sociální a ekonomické změny v kombinaci s faktem, že nejvýznamnější sportovní soutěže jen zřídka zavítají na asijskou půdu a nutností udržet si reputaci v agonisticky naladěném prostředí, znamenají, že sport je v Asii daleko více propojen s politickou rovinou.

Nemůže přehlédnout silnou pozici, kterou sport zastává ve společnostech, ať už se jedná o společnost autoritářskou či totalitní (povzbuzení jednoty, mobilizace) nebo společnost demokratickou (usměrňování deviantního chování, posilování národního cítění). Sport v dnešním globalizovaném světě představuje nepostradatelnou součást měkké moci téměř každého státu, přičemž není podstatné, zda se jedná o státy demokratické či nikoliv [Shearer 2014: 56]. Allen Guttmann [2003: 364–366] upozorňuje na zájem, který jak fašistické, tak komunistické režimy v oblasti sportu projevovaly. „V dnešní době představuje sport pro nedemokratické země jeden z mála ‚bezpečných‘ nástrojů, jak je možné pokusit se u mezinárodního společenství vylepšit svou image, aniž by byl přímo ohrožen vládnoucí režim. Zároveň sport představuje možnost, jak navázat nové nebo prohloubit již vybudované kontakty. V souvislosti se sportovní diplomacií a nedemokratickými režimy jsou nyní hojně zmiňovány

⁸ V originálu „The 1964 Tokyo Olympics would have had much less political significance if Japan had not been a defeated fascist regime that returned after two decades to the international system as a democracy and Cold War ally of its former enemies. The 1988 Seoul Olympics might have had less political meaning if Korea had not made this meteoric rise from a postwar farm economy to the twelfth largest economy in the world over a period of only four decades. [...] And the 2008 Beijing Games might have garnered less attention if they did not showcase China's incredible rates of 10-plus percent economic growth“ (Cha 2009: 27).

zejména Čínská lidová republika či monarchie Perského zálivu“ [Vargová – Zákřavský 2017: 47].

Sport je však ovlivňován i tím, jak je prezentován médií, to platí zejména v nedemokratických režimech, kde existuje silná cenzura médií, která jsou vlastněna státem. To umožňuje státnímu aparátu a jeho politickým vůdcům prezentovat národu jen ty sportovní výsledky, které sám uzná za vhodné a které “nezostuzují” režim, potažmo jeho ideologii [Děkanovský 2008: 34–42]. Kontrola médií představuje pro nedemokratické režimy jeden ze základních pilířů kontroly toku informací a v oblasti sportu dává vládnoucímu režimu možnost prezentovat se jako neporazitelný. Severní Korea si v tomto případě počíná velice opatrně – živé přenosy jsou povoleny jen velice zřídka. Zajímavostí ovšem je, že některá utkání Evropské fotbalové ligy jsou vysílána živě, kdežto některé úspěchy severokorejských sportovců nikoliv. Tak tomu bylo i v případě Om Jun-Čchola, který v roce 2012 zvítězil na londýnských olympijských hrách ve vzpírání a jehož triumf byl na domácí půdě odvyhlán až s dvoudenním zpožděním [Taylor 2016].

Rovněž pro Sovětský svaz představoval sport nástroj, jak organizovat satelitní státy, tak aby se soustředily na dosažení společného cíle – vítězství – a tím je udržoval pod kontrolou. Každý ze států se zaměřoval na jinou oblast, např. Bulharsko se zaměřovalo na sportovní psychologii, Maďarsko na sportovní medicínu a Česká republika na fyzický trénink [Cha 2009: 21]. Sport tak fungoval jako nástroj posilování socialistického systému a zároveň na venek demonstroval nadřazenost komunismu díky jednotě komunistické společnosti [Kobierecki 2016: 7]. Sovětské aktivity v oblasti sportu, jako sportovní asistence, skauting a vybavení sportovních zařízení, sloužily Východnímu bloku k upevňování vztahů s přátelskými či neantagonistickými státy.

Korejská lidově demokratická republika představuje stát se specifickým postavením v mezinárodním systému. Přestože se jedná o jednu z nejvíce

izolovaných zemí v mezinárodním systému, participuje KLDR na mezinárodních sportovních soutěžích. Sport tak pro severokorejský komunistický režim představuje jednu z mála možností, jak uniknout izolaci a projektovat pozitivní obraz KLDR mezinárodní veřejnosti. V následující kapitole bude blíže popsáno specifické postavení Severní Koreje, její vztah ke sportu a sportovní diplomacii.

2. Specifické postavení KLDŘ a sport

Sportovní diplomacie se stává stále více diskutovaným tématem a pro státy představuje jeden z nástrojů, jak vylepšit jejich image na mezinárodní scéně a možnost, jak rozšiřovat svou měkkou moc. Není proto překvapením, že zejména nedemokratické režimy se s pomocí nástrojů sportovní diplomacie snaží posílit svou legitimitu a navazovat nové, či prohlubovat již vybudované vztahy. Pro některé z nich představuje sportovní diplomacie jeden ze základních nástrojů jak pozitivně a efektivně ovlivnit vnímání mezinárodní společnosti, a jak dosáhnout dílčích zahraničně politických cílů. Takovým případem je i Korejská lidově demokratická republika.

Pro většinu mezinárodního společenství představuje KLDŘ nepřátelskou zemi disponující jadernými zbraněmi. To jí v kombinaci s izolacionistickou politikou neumožňuje využívat nástroje tradiční veřejné diplomacie. Po skončení studené války Severní Korea čelila několika úskalím. Nejenže s rozpadem Sovětského svazu ztratila jednoho z klíčových spojenců, v zemi propukl hned několikrát hladomor způsobený špatnou zemědělskou politikou a nepříznivým počasím. Zatímco ekonomika a životní úroveň Jižní Koreje v posledních desetiletích rostla, severokorejská ekonomika, která již během studené války byla závislá na štědrosti svých spojenců, upadala [Merkel 2008: 294]. To však neznamenal, že by se Severokorejský režim vzdal svého nákladného jaderného programu, který pro něj představuje existenční pojistku.

Severní Korea patří mezi nejchudší státy – její HDP na obyvatele za rok 2015 bylo 1 700 amerických dolarů [CIA The World Factbook 2017], v roce 2018 činilo její HDP 1 800 dolarů⁹ [Freedom House 2018]. Izolacionalismus, který na sebe Severní Korea sama uvalila, představuje v dnešní komplexně propojeném světě značnou nevýhodu nejen z ekonomické perspektivy. Severní Korea má ambasády ve 47 zemích světa [Wertz 2016], nemůžeme však říci,

⁹ Pro lepší představu doplníme, že Česká republika, která má o více než polovinu méně obyvatel, měla dle Freedom House [2018] v roce 2018 HDP 17 716 dolarů na obyvatele.

že by vztahy s těmito státy byly převážně pozitivní. To ostatně nemusí nutně platit ani o největším „spojenci“ severokorejského režimu – Čínské lidové republice. Vztahy mezi Čínou a KLRD musíme chápat spíše pragmaticky. Čína pro KLRD představuje jejího největšího obchodního partnera. Severokorejský režim se orientuje i na další státy, jako např. Rusko, ale i Japonsko, jehož pomoc v souvislosti s potravinovou krizí je nepostradatelná [Merkel 2012: 512]. Vztahy s výše zmíněnými státy jsou analyzovány ve čtvrté kapitole, proto jim na tomto místě není věnován větší prostor.

Podíváme-li se na různé indexy zabývající se svobodou, demokracií a ekonomickými ukazateli, není překvapením, že se Severní Korea nachází na spodních příčkách. Podle měření *Freedom House*, které se zaměřuje na politická práva, občanské svobody, vládu práva a autonomii jedinců, získala KLRD pouhé 3 body (ze 100 možných) [Freedom House 2018]. Podle Indexu demokracie 2018, který každoročně vyhotovuje *The Economist*, se KLRD umístila na poslední příčce [EIU 2019]. Podle Globálního indexu míru (*Global Peace Index*), který vyhotovuje Institut pro ekonomii a mír, který analyzuje tři tematické oblasti¹⁰ v souvislosti s ekonomickou cenou za násilí, se KLRD se skórem 2,95 umístila na 150 pozici ze 163 [Institute for Economics and Peace 2018: 9]. Asijský index síly, který vyhotovuje *Lowy Institute*, a který zahrnuje nejružnější faktory, od ekonomické síly, vojenských kapacit, odolnosti (sem patří např. geopolitická bezpečnost a institucionální stabilita), budoucích trendů (předpovědi pro rok 2030 v oblasti ekonomiky, vojenství a pracující populace), diplomatického vlivu, ekonomických vztahů, obranné sítě a kulturního vlivu. Podle tohoto indexu se Severní Korea umístila na 17. místě z 25 zkoumaných asijských zemí [Lowy Institute 2018]. S ohledem na výše zmíněné ukazatele je patrné, že se KLRD potýká s řadou problémů téměř ve všech oblastech, což přispívá k posílení její negativní image.

¹⁰ Index zohledňuje úroveň sociální bezpečnosti a zabezpečení, rozsah probíhajícího domácího a mezinárodního konfliktu, stupeň militarizace.

Na přelomu tisíciletí se rozpadla informační blokáda a do KLDLDR se začalo dostávat více informací, zejména z Jižní Koreje [Špitálníková 2019]. Za pronikáním nových informací byla částečně na vině jihokorejská vláda, která od roku 1988 začala vůči KLDLDR praktikovat tzv. sluneční politiku.¹¹ Změna jihokorejské politiky vůči KLDLDR pro Kim Čong-ila znamenala, že musel přehodnotit své postavení vůči tehdejšímu jihokorejskému prezidentovi Kim Te-džungovi. Severokorejská média přestala otevřeně útočit na Jižní Koreu, a naopak, jihokorejská média prosazovala více protiamerickou linii a prováděla autocenzuru vlastních informací o KLDLDR [Myers 2013: 52–53, 56]. Severokorejský režim i tak kontroloval, a stále kontroluje, většinu informací na svém území. Veškerá média – tisk, televizní a rádiové stanice – podléhají silné kontrole a slouží zejména k propagandě a oslavě vládnoucí linie Kimů. Jedinou šanci, jak získat informace z okolního světa, představuje pro řadové Severokorejce černý trh se zahraničními telefony a SIM kartami. Oficiálním poskytovatelem mobilní sítě v KLDLDR je egyptská firma Orascom Investment Holding,¹² která společně se severokorejským Ministerstvem pošty a telekomunikace vytvořila projekt – Koryolink. Mobilní operátor Koryolink umožňuje 3G připojení k intranetové síti a poskytuje 94 % pokrytí Severní Koreje a využívá jej na 3 miliony Severokorejců [Amnesty International 2019], nicméně jim neumožňuje mezistátní hovory. Jedinou možností, jak se spojit s okolním světem, tak mají pouze obyvatelé příhraničních oblastí. Zejména u hranic s Čínou je aktivní trh s pašovanými telefony a SIM kartami. Tyto načerno držené SIM karty představují pro mnohé jedinou možnost, jak se spojit se svými příbuznými, kontaktovat osoby žijící mimo KLDLDR a šanci, jak kontaktovat převaděče, v případě, že se rozhodnou emigrovat. Netřeba

¹¹ Sluneční politika představovala jihokorejskou strategii uplatňovanou vůči KLDLDR v letech 1998 až 2008, jejímž cílem bylo, aby se KLDLDR vzdala svého nepřátelského postoje a své izolace [Levin – Han 2002: 23]. Tato politika měla tři hlavní pilíře: „[z]aprvé Korejská republika oznámila, že nebude tolerovat žádné vojenské provokace KLDLDR; zadruhé se Korejská republika zavázala, že v případě znovusjednocení Koreje nepohlí Jižní Korea Severní Koreu; třetím principem je pak to, že Korejská republika bude podporovat mezikorejskou výměnu a spolupráci“ [Kudláčová 2014: 74].

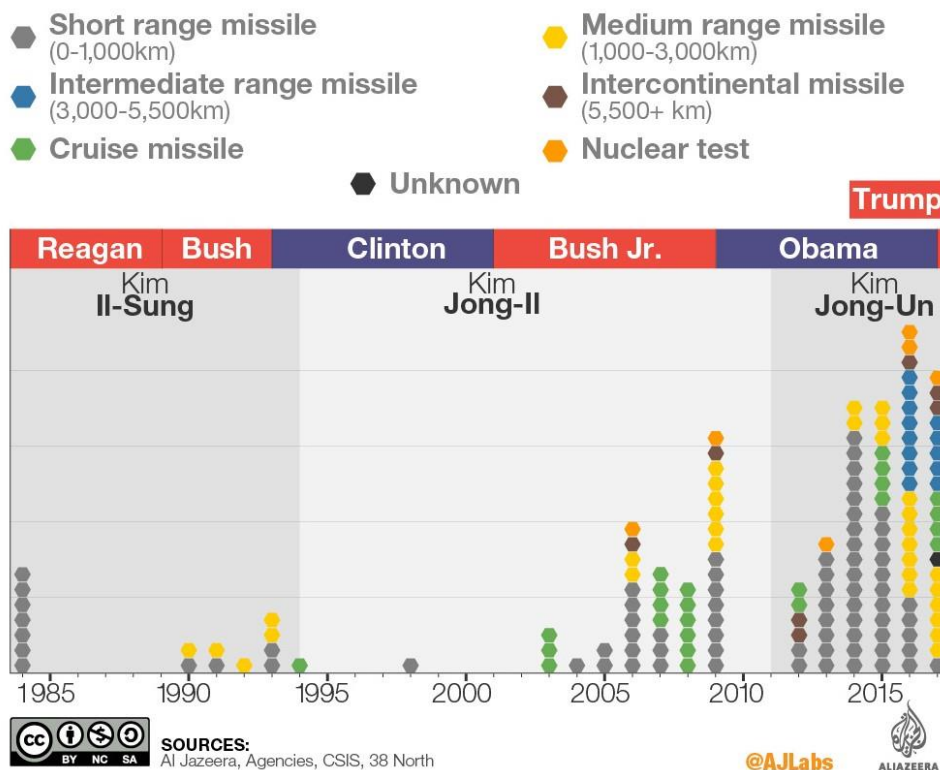
¹² Firma Orascom získala oficiální výjimku od OSN, kdy i přes zákaz vytváření komerčních podniků se severokorejskými entitami, může nadále provozovat Koryolink [Reuters 2018a].

dodávat, že obchodování s komunikačními zařízeními z jiných zemí je v KLDR protizákonné. Lidé, kteří využijí pašovaných zařízení, mohou čelit obvinění z kriminality, stejně jako obvinění z velezrady, pokud by kontaktovali osoby z nepřátelských zemí – Jižní Korea, Spojené státy apod. [Fang 2016]. Vzhledem ke skutečnosti, že v KLDR není volný pohyb osob a na veškerý pohyb mimo trvalé bydliště potřebují občané KLDR zvláštní povolení, je jejich izolace více než úspěšná. Proces získávání informací navíc komplikuje všudypřítomná kontrola a bezpečnostní opatření, která se po nástupu Kim Čong-una zpřísnila [Fang 2016].

Nejen, že se informace nedostávají do Severní Koreje, problematické je rovněž získávání informací z KLDR – to v kombinaci s jaderným programem vytváří napětí nejen ve východní Asii. První testy jaderných hlavic proběhly již v roce 2006 za vlády Kim Čong-ila, nicméně po událostech Arabského jara a pádu Kaddáfího vlády v Libyi, představují pro severokorejský režim jaderné zbraně záruku přežití. Situaci rovněž nenapomohlo, když se KLDR v roce 2009 stáhla z šestistranných rozhovorů¹³ a vyhostila veškeré jaderné inspektory ze země. Od roku 1984 proběhlo v Severní Koreji více než 150 testů zbraní, z toho více než polovina po nástupu Kim Čong-una, viz tabulka níže [Al Jazeera 2017]. Izolacionismus, odmítání globalizace a kapitalistického systému, nesvoboda, zpříšňování režimu a jeho nepředvídatelnost – to vše jsou znaky režimu KLDR, který se však snaží vylepšovat svůj obraz u světové veřejnosti zejména na sportovních kláních.

¹³ Rozhovory probíhaly mezi Severní a Jižní Koreou, Japonskem, Čínou, Ruskem a Spojenými státy od roku 2003, kdy KLDR odstoupila od smlouvy o nešíření jaderných zbraní.

Graf 1 Jaderné a raketové testy KLDK

Zdroj: Al Jazeera 2017

Na své limity však Severní Korea naráží i v rámci sportovní diplomacie, kdy nemůže využívat stejných nástrojů tak, jak to dělají jiné bohaté nedemokratické režimy jako např. Čínská lidová republika nebo Stát Katar. Severní Korea představuje relativně malý a chudý stát s omezenými možnostmi. Právě její atypické postavení v mezinárodním systému představuje zajímavý předmět zkoumání, nejen z pohledu sportovní diplomacie.

Již v 80. letech si Kim Čong-il uvědomoval sílu sportu. Sport pro severokorejský nedemokratický režim představoval, a stále představuje, užitečný nástroj jak v domácí, tak v zahraniční politice. Kim Čong-il představil změnu ve vnímání sportu, když jej zakomponoval do ideologie čučche.¹⁴ Ve své řeči z roku 1986

¹⁴ Čučche je státní ekonomická doktrína a ideologie založená Kim Ir-senem. Ve zkratce se jedná o ideologii soběstačnosti skládající se ze tří principů: nezávislé politiky, ekonomické soběstačnosti a soběstačnosti v obraně. Kim Čong-il v roce 1982 popsal ideologii čučche a přidal zatím poslední čtvrtý

hovořil o tom, že sport představuje nástroj k posílení společné identity a upevnění „ducha národa“. Směrem k mezinárodnímu společenství pak sport představuje nástroj, jak zlepšit image KLDR a navázat nové či prohloubit staré přátelské kontakty [Kim 1986]. Kim Čong-il tak využil sportu jako nástroje, k upevnění své pozice, zároveň mu sport pomohl legitimizovat režim a vštěpovat mladé generaci kolektivistického ducha a národní hrdost. Velkou výhodou sportu pro severokorejský režim je také fakt, že nepředstavuje výraznou hrozbu pro vrcholné představitele ani pro režim samotný – nemá žádné nástroje, jak by mohl systém svrhnout, či mu přímo odporovat a je poměrně snadno kontrolovatelný.

Prvního významného sportovního úspěchu se Severní Korea dočkala v roce 1966 na Mistrovství světa v kopané. Severokorejský národní tým se probojoval do čtvrtfinále – jednalo se o vůbec první asijský tým, kterému se povedlo postoupit mezi osm nejlepších účastníků světového šampionátu. Během turnaje v roce 1966 dokonce KLDR porazila tehdejšího favorita – italský národní výběr – nicméně ve čtvrtfinále podlehl severokorejský tým Portugalsku.¹⁵ Nicméně severokorejští fotbalisté se do své vlasti navrátili jako národní hrdinové a o jejich úspěchu byl natočen dokumentární snímek. Poté se Severokorejčům na mistrovství světa nedařilo a kvalifikovali se do soutěže až v roce 2010 [Vargová – Zákřavský 2017: 51].

Podíváme-li se na to, jaké sporty jsou v KLDR obecně populární, tak na prvním místě, jako téměř všude ve světě, je fotbal. Zajímavé však je, že místní a asijské fotbalové ligy nejsou v Severní Koreji tak populární, jak by se na první pohled mohlo zdát. Daleko populárnější jsou evropské týmy, jejichž zápasy bývají vysílány živě, což není v Severní Koreji standardem [Merkel 2012: 513]. Není tedy překvapením, že stejně jako všude jinde ve světě, je i v KLDR

princip – upřednostňování armády. Kromě ekonomického rozměru nahrazuje čučche tradiční náboženství, kde je jako nejvyšší autorita uctívána dynastie Kimů. Čučche slouží jako mechanismus vnitřní kontroly a manifest korejského nacionalismu [Wolf – Kamil 2005: 4].

¹⁵ Vítězství v poměru 5:3 zajistil Portugalsku nejlepší střelec mistrovství Eusébio, který zaznamenal v duelu s KLDR hned čtyři branky.

nejpopulárnější volnočasovou aktivitou fotbal [Park 2016]. V poslední době se mezi oblíbené sporty řadí basketbal, jehož fanouškem je nynější vůdce Kim Čong-un [Merkel 2012: 508]. Od 50. do 80. let byl v KLDR zakázán baseball, na který bylo nahlíženo jako na imperiální nástroj USA. Zároveň se jedná o vysoce oblíbený sport v Japonsku, které pro severokorejský režim představuje druhého největšího nepřítele, hned vedle USA. Baseball je mimo jiné vysoce oblíbeným sportem v Korejské republice. Díky čínskému vlivu však během 80. let KLDR upustila od zákazu hraní baseballu a v srpnu 1990 vstoupila do Mezinárodní baseballové asociace [Merkel 2012: 507].

K posilování jednoty a loajality obyvatelstva slouží severokorejskému režimu zejména masová gymnastická cvičení. Ta měla v komunistických režimech obecně dlouhou tradici a jejich pravidelné opakování a ritualizace „[...] hrála důležitou roli ve všech komunistických zemích [...]“ [Roubal 2003: 2]. V současnosti nejznámější z takových cvičení v KLDR představuje Arirang festival,¹⁶ který se poprvé uskutečnil v roce 2002 jako konkurence tehdy konanému Mistrovství světa ve fotbale, které pořádala Jižní Korea spolu s Japonskem. Festival měl ukázat přátelskou tvář severokorejského režimu, obzvláště potom co byla Severní Korea americkým prezidentem Georgem W. Bushem označena za stát osy zla¹⁷ [Merkel 2008: 304]. Arirang festival slouží k propagandě a podpoře vládnoucí linie Kimů a k oslavě tradic a historie korejského národa. Festival má znázorňovat severokorejský postoj vůči globalizaci a modernizaci a odmítnutí těchto fenoménů [Merkel 2012: 515–516]. Tento festival se řadí k největším masovým gymnastickým představením světa a v roce 2007 byl zapsán do Guinnessovy knihy rekordů, kdy na něm participovalo přes sto tisíc účinkujících [Guinness World Records 2017].

¹⁶ Festival je pojmenován po folklórové písni, která je oblíbená jak v Severní, tak v Jižní Koreji. Často je považována za neoficiální hymnu Korejského poloostrova.

¹⁷ George W. Bush takto označil státy podporující terorismus a vyvíjející zbraně hromadného ničení. Mimo Severní Koreje do této skupiny zařadil i Irák a Írán.

Festival se skládá ze tří základních prvků: gymnastické choreografie, lidské mozaiky a hudby. Na stadiónu vystupuje několik desítek tisíc gymnastů a tanečníků využívajících vlajky, švihadla, balóny a další gymnastické náčiní ve vysoce synchronizované choreografii. Za nimi je vytvořena lidská mozaika, kdy 20 000 studentů drží nad hlavami barevné karty, které tvoří obrázkovou knihu o 200 stránkách [Merkel 2012: 515]. Celou scénérii pak doprovází hudba, která umocňuje efekt celého vystoupení. Arirang festival byl pořádán v letech 2002 až 2005, 2007 až 2013 a 2015. Zatímco v roce 2002 byl festival pro mezinárodní pozorovatele uzavřen, postupně se jím začal otevírat. První delegace, které mohly toto nevídané představení spatřit, byly z Číny, Ruska a Mexika. S tím, jak rostl mezinárodní zájem o Arirang festival, byla v roce 2005 zřízena přímá letecká linka ze Soulu do Pchjongjangu. Vzhledem k rostoucímu počtu diváků z Evropy a Ameriky docházelo během pořádání festivalu v hlavním městě k odstranění protiamerické propagandy [Merkel 2012: 515]. Přítomnost mezinárodního obecnstva na festivalu byla pro režim klíčová, bez mezinárodních pozorovatelů by nemohl režim demonstrovat svou sílu a odhodlání svého obyvatelstva. Celým festivalem je rovněž cítit korejský pan-nacionalismus a touha po sjednoceném národě [Merkel 2012: 518–519]. V roce 2018 byl při příležitosti sedmdesátiletého výročí KJDR Arirang festival nahrazen festivalem s názvem *The Glorious Country* [KCNA 2018].

Severokorejský režim aktivně podporuje sporty související s národní obranou, jako jsou například střelba, box nebo taekwondo. Severokorejské taekwondo se však svými pravidly liší od jihokorejského taekwonda. Taekwondo vznikalo ve 40. a 50. letech. První, kdo se pokusil o sjednocení nově vznikajícího bojového umění, byl jihokorejský generál Čchö Hong-hui, který v roce 1955 založil první Korejské sdružení taekwonda (*Korea Taekwondo Association* – KTA) a stal se jeho prvním prezidentem. Nicméně pro jeho autoritativní přístup byl nucen rezignovat a v roce 1966 založil Mezinárodní federaci taekwonda (*International Taekwondo Federation* – ITF). Kvůli obavě, že by taekwondo

mohlo být využito Severokorejci v boji proti Jihokorejčům, zakázala jihokorejská vláda generálu Čchö vyučovat toto bojové umění v KLTR. Rovněž prezident Pak Čong-hui viděl v nově vznikajícím bojovném sportu potencial – taekwondo mohlo být, a také bylo, využito jako národní sport sloužící k posílení korejského nacionalismu a vymezení se vůči negativnímu odkazu japonské okupace. Zřejmě kvůli tomu, že bylo na taekwondo nahlíženo jako na politický nástroj, Čchö odešel do exilu. Usadil se v Kanadě, odkud šířil „svůj“ ITF-styl taekwonda do celého světa [Eisenhart 2015; Goldman 2002; Green 2013: 203–205]. V roce 1973 byla v Jižní Koreji založena Světová federace taekwonda (*World Taekwondo Federation* – WTF), od roku 2017 vystupující pod názvem *World Taekwondo* (WT).¹⁸ Do čela WT se postavil Kim Un-yong, který byl zároveň viceprezidentem Mezinárodního olympijského výboru a díky tomu se mu povedlo ustanovit taekwondo jako olympijskou disciplínu [Green 2003: 205–206], samozřejmě s prosazením pravidel WT-stylu praktikujícího jihokorejskými sportovci. Severní Korea oproti tomu praktikuje taekwondo v tzv. ITF-stylu. Jelikož se na olympijských hrách povedlo prosadit pravidla taekwonda WT-stylu, nejsou severokorejští sportovci schopni v této disciplíně participovat [Eisenhart 2015].

Pro sport, na rozdíl od jiných společenských aktivit v KLTR, neplatí stejná pravidla a představuje jednu z mála rovin, ve které je silně cítit korejský pan-nacionalismus, respektive odkazování na jednotný korejský národ a možné budoucí sjednocení Severní a Jižní Koreje. Kim Čong-il viděl ve sportu příležitost, jak získat pozornost mezinárodního společenství a podpořit tak hrdost severokorejského národa. Proto začal sportovcům a atletům, kteří se umístí na vysokých příčkách prestižních světových šampionátů, poskytovat značné benefity. Úspěšným sportovcům se dostávalo státních poct a lepšího postavení v rámci režimu [Rich 2018]. Kim Čong-un přenesl odměňování sportovců ještě

¹⁸ K této změně názvu došlo kvůli negativní konotaci původního akronymu – WTF [World Taekwondo 2017].

o několik stupňů výše. Nejen že pro sportovce pořádá honosné soukromé bankety, sportovci jsou štědře odměňováni. Dosáhnou na komodity, které nejsou běžnému obyvatelstvu dostupné, ať už se jedná o luxusní domy a byty nebo automobily. Rovněž se jim dostává vysokých poct v podobě nejvyššího státního vyznamenání. Úspěchy severokorejských sportovců jsou poté často použity k propagandě a posilování severokorejského nacionalismu [Park 2016]. Nutno podotknout, že sportovci vyjíždějící z KLDR na světové šampionáty a soutěže, jsou vybíráni Korejskou stranou práce a jsou režimu loajální, často pocházejí z rodin, které mají blízko státní ideologii a dobré konexe [Rich 2018]. Tato loajalita jim přináší právě výše zmíněné benefity a na poměry KLDR komfortní životní styl. Dílčí úspěchy sportovců mají dopad jak uvnitř KLDR, kde napomáhají k legitimizaci komunistického režimu, tak směrem k mezinárodnímu publiku – uvážíme-li podmínky v jakých sportovci KLDR trénují, jejich finanční možnosti a další překážky s kterými se potýkají (nedostatek potravin), je jejich výkon na OH pozoruhodný.

Větší apel na využití sportu jako diplomatického nástroje je zřejmý od nástupu Kim Čong-una, který v tomto ohledu překonává svého otce, krom štědrého odměňování úspěšných sportovců a pořádání banketů, investuje do budování rozsáhlých sportovišť a otevírá nové sportovně orientované školy. Takovou je například Mezinárodní fotbalová škola v Pchjongjangu, která si slibuje, že vychová nového Lionela Messiho [Vice Sports, 2016].

Většina nástrojů sportovní diplomacie, jako pořádání regionálních či světových mistrovství nebo financování významných sportovních klubů, jsou finančně velmi nákladné a dovolit si je mohou pouze bohaté státy. Severní Korea, která neoplývá takovými finančními zdroji, si nemůže dovolit využívat těchto nákladných nástrojů. To ovšem severokorejskému režimu nebrání ve vznášení někdy až absurdních požadavků týkajících se zejména olympijských her (viz níže). Můžeme říci, že KLDR nezbyvá nic jiného než se spolehnout primárně

na takové nástroje, které nepředstavují tak velkou finanční zátěž – tedy na sportovce, jak vlastní jejichž výkony a úspěchy napomáhají budování pozitivní image, tak na zahraniční osobnosti sportovního světa, které jsou ochotné poznávat Severní Koreu, přinášet informace o této izolované a nedemokratické zemi, a které se případně snaží prohlubovat spolupráci mezi jejich zeměmi a severokorejským režimem. Otázkou zůstává, jaké benefity, a zda vůbec nějaké, to pro sportovce má.

Než práce přistoupí k analýze samotných sportovních událostí, nabízí se otázka dopingu. Od nástupu Kim Čong-una se Severní Korea potýkala hned s několika závažnými případy. Nicméně ani před jeho nástupem nebyla KLR bez poskvrny, například Kim Jong-su musel po pozitivním dopingovém testu vrátit dvě olympijské medaile, které získal během LOH 2008 v Pekingu [Scott 2008]. Největší případ se stal v roce 2011, kdy hned pět fotbalových hráčů neprošlo dopingovým testem během Mistrovství světa v kopané. Oficiální severokorejské zdroje poté uváděly, že hráčky pozřely tradiční čínskou medicínu a zakázaná látka nebyla úmyslně využita ke zlepšení výkonu [Montague 2017]. Postih pro ženský severokorejský tým představoval zákaz participace na Asijském poháru 2014 a na Mistrovství světa konaném v roce 2015. K dalšímu prohřešku došlo během mistrovství světa ve vzpírání v Kazachstánu konaném v roce 2014, kdy dopingovým testem neprošlo celkem osm atletů, z toho dvě severokorejské vzpěračky: Kim Un Ju, které byla odebrána zlatá medaile, a Kim Jong Hwa, jejíž výsledek byl diskvalifikován, nicméně nebyla dále perzekuována [Osborne 2014]. Hned o rok později (2015) během Mistrovství světa ve vzpírání v Houstonu vyšel pozitivní dopingový test Kim Un Gukovi, který na LOH 2012 v Londýně získal zlatou medaili. Tomu byl následně uložen čtyřletý zákaz participace na sportovních kláních [Oliver 2017]. Během zimních olympijských her 2018 v Pchjongčchangu vyšel pozitivní test na přítomnost zakázaných látek jedné ze severokorejských hokejistek, nicméně se jednalo o malé množství látky, která se sportovkyni do těla údajně dostala díky kontaminované stravě.

Od případu bylo upuštěno a hráčka se aktivně zapojila do hokejových zápasů [USA Today 2018].

Severní Korea není tedy bez poskvrny, co se dopingu týče, nicméně její prohřešky nejsou tak rozsáhlé jako například jiných států. Podle Světové antidopingové agentury (World Anti-Doping Agency, dále jen WADA) se v roce 2016 na prvních příčkách vyskytovaly země jako Itálie, Francie či Spojené státy [WADA 2017]. Během roku 2018 se objevila podezření, že Severokorejský antidopingový výbor nesplňuje mezinárodně uznávaná antidopingová kritéria. Na základě zprávy ze září 2018, která uvedla, že Severní Korea porušuje některá kritéria, dala WADA Severní Koreji čtyřměsíční lhůtu na nápravu. K té však nedošlo a počátkem roku 2019 oznámila WADA skutečnost, že Severokorejský antidopingový výbor nesplňuje anti-dopingový kodex [The Japan Times 2019]. To pro Severní Koreu znamená, že její sportovci se nebudou moci účastnit olympijských her nebo že se na území KLDK nebudou moci konat významné šampionáty. Mimo jiné to ohrožuje možnost na spolupořádání letních olympijských her, které by teoreticky Severní Korea mohla pořádat v roce 2032 spolu s Jižní Koreou. Než se však práce bude zabývat společným návrhem KLDK a Korejské republiky na pořádání LOH, krátce se zaměří na LOH 1988 v Soulu a poté na samotnou Severní Koreu v rámci OH od roku 2011.

3. Velké sportovní události

Jak již bylo zmíněno v úvodu, nepředstavuje nedostatek informací proudících ze Severní Koreje překážkou pro předkládaný výzkum, zejména z toho důvodu, že pokud má být sportovní diplomacie efektivní, musí být viditelná. Nejlepší možnost, jak se mohou státy s pomocí svých sportovců zviditelnit, představují prestižní mezinárodní soutěže. V tomto ohledu zcela jednoznačně dominují olympijské hry, kterým je v této kapitole věnována podkapitola 3.1. V rámci této podkapitoly jsou zohledněny OH konající se v Soulu roku 1988, které představovaly významný přelom pro obě korejské republiky nejen ve sportovní rovině. Podkapitola se rovněž krátce zabývá LOH 2008 v Pekingu. Vzhledem k časovému úseku, který se předkládaná práce snaží analyzovat, je však podkapitola věnována zejména OH po roce 2011, kdy do čela KLR nastoupil Kim Čong-un. Jsou tedy zkoumány LOH 2012 v Londýně, LOH 2016 v Riu a ZOH 2018 v jihokorejském Pchjongčchangu.¹⁹

Jelikož v této práci není dostatek prostoru pro analýzu všech pořádaných mistrovství, je v rámci podkapitoly 3.2 Mistrovství světa zkoumáno pouze několik vybraných mistrovství. Metoda výběru konkrétních mistrovství je přiblížena v úvodu podkapitoly. Poslední část této kapitoly se zabývá Asijskými hrami, které v evropském kontextu nemusí představovat významnou sportovní událost, nicméně se jedná o největší hry pravidelně pořádané v Asii, kde se KLR rovněž snaží posilovat svou měkkou moc. Asijské hry se stejně jako OH pořádají jednou za čtyři roky a účastnit se jej mohou všechny státy, které jsou členem Asijské olympijské rady, ta má v současnosti 45 členů.²⁰

Severní Korea participací na velkých mezinárodních sportovních kláních sleduje posilování legitimacy, kterou vnímá jako automatickou součást pozvání. Zároveň

¹⁹ Zimních olympijských her 2014 v Soči se sportovci KLR neúčastnili, nicméně političtí představitelé Severní Koreje byli přítomni na zahajovacím ceremoniálu.

²⁰ Ačkoli Izrael geograficky spadá do regionu Asie, není v současnosti členem Asijské olympijské rady. V letech 1954–1974 byl Izrael součástí Asijské olympijské rady, ale kvůli izraelsko-arabskému napětí byl z rady vykázan a roku 1994 se stal členem Evropského olympijského výboru [The Citizen 1981].

sleduje ustanovení formálních mezivládních vztahů nebo mezinárodních nevládních vztahů, zatím co si udržuje kontrolu v podobě selekce sportovců, kteří ji budou zastupovat [Merkel 2017: 33].

3.1. Olympijské hry

V 80. letech usilovala Jižní Korea o pořádání letních olympijských her zejména z toho důvodu, aby mohla světu předvést svůj ekonomický progres, posílit legitimitu autoritativního režimu a zároveň pro ni hry představovaly možnost, jak získat pozornost mezinárodního společenství a tím odradit potencionální agresi ze strany KLDK [Manheim 1990: 281]. Mezinárodní olympijský výbor (MOV) se domníval, že hry uspořádané na Korejském poloostrově by mohly pomoci sblížit tyto dva znesvářené státy. Když bylo jako pořadatelské město pro LOH 1988 vybrán Soul, severokorejský režim v čele s Kim Ir-senem požadoval po MOV, aby byly hry rovnoměrně rozděleny mezi oba korejské státy [Radchenko 2011]. Rozdělení her mezi dva státy bylo pro MOV nepředstavitelné. Proti návrhu MOV, kdy v zájmu zachování míru by bylo povoleno projevování jednoty dvou korejských států v kulturní oblasti a během zahajovacího ceremoniálu mohly oba korejské týmy kráčet hned za sebou, však zdaleka neodpovídal očekáváním KLDK. Severní Korea kladla požadavky na to, aby na jejím území probíhala polovina disciplín včetně zahajovacího a závěrečného ceremoniálu, zároveň požadovala změnu názvu her na *Korejské Olympijské hry v Pchjongjangu a Soulu* [Radchenko 2011]. MOV však návrh KLDK razantně zamítnul i přes to, že jihokorejská vláda byla ochotna s KLDK vyjednávat, což bylo dáno zejména obavou z možného bojkotu ze strany zemí východního bloku. Následovala série jednání mezi MOV, Severní a Jižní Koreou ve švýcarském Lausanne. Severní Korea se následně z jednání stáhla a rozhodla se hry bojkotovat. Kim Ir-sen vyzval k bojkotu OH v Soulu ostatní komunistické lídry, připojil se k němu pouze Fidel Castro. Ostatní komunistické státy v čele se Sovětským svazem a Čínskou lidovou republikou se her zúčastnily. To následně napomohlo normalizaci vztahů Korejské republiky s těmito státy.

Jižní Korea byla první zemí, která měla navázané diplomatické vztahy jak s kontinentální Čínou, tak Tchaj-wanem [Vargová 2018: 293].

Olympijské hry v Soulu pro Severní Koreu představovaly promarněnou příležitost, kdy MOV byl ochoten ustoupit požadavkům KLDR natolik, že navrhl pořádání dvou soutěží na území KLDR a minimálně dvě soutěže by Severní a Jižní Korea spolupřádaly. Váhání severokorejského vyslance Kim Yu-suna, který zřejmě měl instrukce nepřijímat jinou nabídku než na pořádání minimálně tří sportů, nakonec vedlo k nedosažení shody a následnému bojkotu olympiády ze strany KLDR [Radchenko 2011]. Zda by došlo k nalezení shody mezi MOV a KLDR v případě, že by MOV nabídl KLDR pořádání tří sportů, není jisté. Předpokládám, že není pravděpodobné, aby KLDR hostila polovinu veškerých soutěží, a že si této skutečnosti politbyro bylo vědomo. Proto zřejmě vedení usilovalo o možnost hostit alespoň tři sporty. Otázkou zůstává, zda by byl Kim Ir-sen ochoten otevřít hranice mezinárodním novinářům a veřejnosti v době, kdy začínal být patrný úpadek severokorejského státu. Nebo zda šlo o manévr, který ve své podstatě měl vést k rozsáhlému komunistickému bojkotu her. Pravdou je, že se Kim Ir-sen osobně setkal s Michailem Gorbačovem, kterého se snažil přesvědčit k bojkotu OH, a později se vydal na cestu do Číny, kde se snažil přesvědčit komunistické byro rovněž k bojkotu či alespoň k omezení obchodních vazeb mezi Čínou a Jižní Koreou [Radchenko 2011]. Oba tyto pokusy neuspěly a k bojkotu se připojila již zmiňovaná Kuba, kde Fidel Castro podporoval severokorejské nároky. Dále na LOH odmítly participovat Albánie, Etiopie, Madagaskar, Nicaragua a Seychely. LOH 1988 v Soulu znamenaly konec soupeření o sportovní zastoupení mezi oběma korejskými státy. Během studené války jak KLDR, tak KR prohlašovaly, že právě jejich stát reprezentuje celý korejský národ a odmítaly participovat na sportovních soutěžích, kterých se účastnil jejich sok. LOH 1988 rovněž světu předvedly obrovský ekonomický růst Jižní Koreje a její potenciál [Merkel 2008: 292, 296–297; srovnej Vargová – Zákřavský 2017: 55].

Podíváme-li se obecně na KLCDR v rámci olympijských her, můžeme konstatovat, že je více úspěšná na letních OH, kterých se účastní až na výjimky pravidelně a z kterých si odnesla celkem 54 medailí. Na rozdíl od zimních her, kterých se účastní sporadicky a vybojovala na nich pouze 2 medaile v rychlobruslení. Než se práce pustí do samotné analýzy OH v rámci vytyčeného období 2011-2019, krátce se zaměřím na LOH 2008 v Pekingu, kam bylo zvažováno vyslání společného jednotného korejského týmu.²¹ Ten měl reprezentovat jednotnou Koreu, a to i přes to, nebo právě proto, že v roce 2006 proběhl v KLCDR první test jaderné zbraně. Takový krok by představoval nejen obrovský pokrok v korejsko-korejských vztazích, ale byl by přínosem i pro pořádající Čínu.²² Snahu o vyslání společného olympijského týmu lze interpretovat skrz otázky národní bezpečnosti, kdy si skrz mediální pozornost věnovanou sportovním akcím snaží „suverénní stát zajistit bezpečnost vlastních občanů nebo teritoriální integritu“ [Yu 2008: 296]. V případě Korejské republiky mělo dojít ke snížení napětí se stále agresivnějším severokorejským režimem. Zástupcům KLCDR a Korejské republiky se však nepovedlo dohodnout na konkrétním složení olympijského týmu, ani na tréninkovém programu či na financování. Z vyslání jednotné korejské reprezentace tedy sešlo a na LOH 2012 v Londýně a 2016 v Riu jsme mohli vidět týmy během ceremoniálů nastupovat opět odděleně [Merkel 2008: 299; srovnej Vargová – Zákravský 2017: 56–57].

Navázat na snahy o vyslání společného týmu se od té doby nedařilo, zejména díky politické situaci, kdy po druhém jaderném testu v roce 2009 došlo k prohloubení napětí v korejsko-korejských vztazích. KLCDR odstoupila od šestistranných rozhovorů, a ještě více se izolovala od okolního světa [Landler

²¹ Návrh na vyslání společného týmu vycházel z předchozích úspěchů, kdy na zahajovacím a závěrečném ceremoniálu LOH v Sydney 2000 kráčely oba korejské týmy pod společnou vlajkou. Společně pak atleti nastupovali během OH 2004 v Athénách a 2006 v Turíně.

²² Jednotný korejský tým by mohl zastínit problematiku (ne)dodržování lidských práv v Číně, na něž bylo světovými médii zejména v olympijském roce často odkazováno (viz např. reakce mezinárodního společenství na situaci v Tibetu).

2009]. Nicméně myšlenky na společnou olympijskou reprezentaci nevytizely a koncem roku 2017 se opět objevily zejména po zvolení jihokorejského prezidenta Mun Če-ina v květnu 2017, který se zavázal zlepšit vztahy se severokorejským režimem [Yoo 2017] a tím zabezpečit hladký průběh Zimních olympijských her 2018 v Pchjongčchangu. Po úspěchu, který představovaly ZOH 2018 v Pchjongčchangu (viz níže) se objevily informace, že Severní a Jižní Korea budou společně usilovat o spolupořádání OH 2032 [McCurry 2019]. O vztahu KLDR a KR bude pojednávat kapitola 4. Zde se tedy zaměřím působení severokorejského režimu v rámci OH s ohledem na světovou veřejnost.

První OH, které spadají do zkoumaného období, představují Letní olympijské hry 2012 v Londýně. Hry se neobešly bez úvodního *faux pas*, kdy první den olympijských her došlo během fotbalového utkání mezi KLDR²³ a Kolumbií k záměně severokorejské vlajky za jihokorejskou. To pobouřilo hráčky, které odmítaly do utkání nastoupit do té doby, než bude sjednána náprava. Incident byl rychle urovnán omluvou organizačního týmu a severokorejská média jej vůbec nereflektovala [BBC 2012]. Pro Severní Koreu představovaly OH v Londýně významný úspěch, když se jejím atletům podařilo získat šest medailí – čtyři zlaté a dvě bronzové.²⁴ Její úspěch byl překvapující zejména z toho důvodu, že se her nemohl zúčastnit gymnastický tým, který v té době měl zákaz participovat na mezinárodních soutěžích.²⁵ KLDR se v celkové tabulce LOH 2012 umístila na 21. příčce, atleti se do KLDR vrátili jako celebrity a jejich úspěchy byly hojně oslavovány, tři zlatí medailisté (Om Yun-chul, An Kum-ae a Kim Un-guk) byli odměněni novými luxusními byty v Pchongjangu [Reuters 2013].

²³ Přestože bylo ženskému severokorejskému týmu, kvůli pozitivnímu dopingovému testu pěti hráček, zakázáno participovat na fotbalovém mistrovství světa 2015, bylo týmu umožněno participovat na LOH 2012.

²⁴ Poprvé takový úspěch KLDR zaznamenala na LOH 1992 v Barceloně, kde získala čtyři zlaté a pět bronzových medailí.

²⁵ Zákaz byl udělen Mezinárodní gymnastickou federací za falšování věku gymnastky Hong Su-jong [Tuner 2010].

Po úspěchu na Letních olympijských hrách v Londýně v roce 2012 údajně Kim Čong-un instruoval Národní sportovní komisi, aby na následující olympiádě konané v roce 2016 získala Severní Korea pět zlatých medailí a dvanáct dalších olympijských kovů [Taylor 2012; Ryall, 2016]. Přání severokorejského lídra se atletům nepodařilo naplnit, ačkoli na LOH 2016 vybojovali celkem sedm medailí, pouze dvě z nich byly zlaté. Pozornost veřejnosti se na severokorejský tým zaměřila ne kvůli jeho sportovním výsledkům, ale spíše kvůli strohému vystupování atletů. Ti během formálního vystupování v rámci her působí chladně a neprojevují pozitivní emoce – to na západního diváka působí nepřírozně [Nair 2016; Asia One 2016]. Atleti zachovávají kamennou tvář zejména z toho důvodu, aby nezostudili svou zemi a svého vůdce, který od nich očekává úspěch na mezinárodní sportovní scéně. Gymnasta Ri Se-qwang,²⁶ olympijský vítěz v přeskoce, byl označen za nejsmutnějšího zlatého medailistu her. Ri se nechal slyšet, že během udělování medailí překypoval radostí zejména z toho důvodu, že byl schopen přinést pocit vítězství vůdci Kim Čong-unovi [Strunck 2016].²⁷

Největší pozornost světové veřejnosti se v rámci LOH 2016 v Riu soustředila na fotografii, která se stala pro tyto hry ikonickou. *Selfie* pořízená Lee Eun-ju (viz Obrázek 2), jihokorejskou gymnastkou, která se vyfotila se svou severokorejskou soupeřkou Hong Un-čong,²⁸ v některých západních médiích rozpoutala debatu o tom, co se po návratu do KĽDR stane s Hong Un-čong [Lee 2016]. Jednota Korejského poloostrova a korejského národa je severokorejským i jihokorejským režimem podporována, o tématu bude blíže pojednáno níže. Talentované Hong Un-čong za fotografii žádný postih nehrozil.²⁹ Společná fotografie Lee Eun-ju a Hong Un-čong byla příkladem síly sportu, která spojila dvě zneprátelené země [Lee 2016; srovnej Vargová – Zákavský 2017: 57–58].

²⁶ Pro KĽDR získal celkově třetí medaili v gymnastice.

²⁷ Viz přílohy Obrázek 1, kde Ri Se-qwang na stupni vítězů nepůsobí vedle svých soků radostně.

²⁸ Na LOH 2008 v Pekingu získala zlatou medaili a stala se první ženou, která v gymnastice tento cenný kov pro KĽDR získala.

²⁹ Hong Un-čong se na mezinárodní sportovní scénu vrátila i po zveřejnění fotografie z roku 2014, kde se na mistrovství světa v gymnastice v Nan-ningu objímá se špičkovou americkou gymnastkou Simone Biles.

Sportovci KLDR tvoří na Olympijských hrách izolovanou skupinku a je jim údajně zakazováno navazovat bližší kontakty s atlety z jiných zemí. Stejně jako nemohou přijímat sponzorské dary. Během LOH 2016 byly atletům zdarma distribuovány mobilní telefony společnosti Samsung, která je jedním ze sponzorů OH, severokorejským sportovcům byla zařízení zabavena jejich doprovodem [Taylor 2016]. Tlak na vystupování severokorejských atletů na mezinárodních šampionátech je pochopitelně vyšší. Zejména během formálních ceremonií atleti zachovávají nepřírozené dekorum. Úspěch na LOH v Riu znamenal pozitivní image pro KLDR, nicméně samotné vystupování sportovců působilo na světovou veřejnost kontraproduktivně. To působilo negativně na obraz KLDR, zejména s ohledem na dosažené úspěchy.

Poslední zkoumané OH představují Zimní olympijské hry 2018 v Pchjongčchangu.³⁰ Několik měsíců před zahájením ZOH 2018 navrhoval nově zvolený jihokorejský prezident Mun Če-in vyslání jednotného korejského týmu. Jeho návrh nebyl v krátkém časovém horizontu reálně uskutečnitelný, zejména kvůli politickému napětí, které v té době na mezinárodní scéně panovalo [Park 2017].³¹ Severokorejský režim v naději, že bude svým jižním sousedem nebo MOV vyzván ke spolupořádání ZOH 2018 vybudoval luxusní ski areál Masikryong Ski Resort,³² který rovněž slouží jako symbol nového ekonomického růstu pod vládou Kim Čong-una [Kang 2013; srovnej Vargová – Zákravský 2017: 59]. Celé hry se uskutečnily na území Korejské republiky a nedošlo k vyslání jednotného olympijského týmu, s výjimkou jednotného ženského hokejového týmu. Přesto znamenaly ZOH v Pchjongčchangu zásadní milník nejen pro korejsko-korejské vztahy.

³⁰ Zimních olympijských her 2014 v Soči se KLDR nezúčastnila.

³¹ V roce 2017 dochází k dalším raketovým testům ze strany KLDR a dalším sankcím zejména ze strany USA, to vede k ochlazení vztahů mezi KLDR a USA, stejně jako k twitterovým přestřelkám mezi Kim Čong-unem a Donaldem Trumpem.

³² Tzv. zimní perla.

Jediní sportovci, kteří se kvalifikovali na ZOH 2018 byl krasobruslařský pár Kim Ču-sik a Rjom Te-ok, nicméně Severokorejský olympijský výbor je nestačil včas registrovat a hrozilo, že se pár ZOH nezúčastní. Během jednání, která probíhala mezi Severní a Jižní Koreou počátkem roku 2018 v Pchanmundžomu, se oba státy dohodly na vyslání severokorejské delegace na OH v Pchjongčchangu [Choe 2018]. MOV udělil krasobruslařskému páru divokou kartu a Kim Ču-sik a Rjom Te-ok tak participovali na ZOH 2018, kde se umístili na třinácté příčce. Pro Jižní Koreu bylo vyslání severokorejských sportovců rovněž bezpečnostní pojistkou, bylo méně pravděpodobné, že by se KLLDR pokusila o vojenskou formu provokace v době konání her, kam sama vyslala své sportovce. Zároveň šlo o diplomatický úspěch, kdy se na během jednání o ZOH podařilo rovněž domluvit na znovuoživení programu na sjednocení rodin, které byly po válce rozděleny a neměly možnost se spojit [Choe 2018].

Na hry bylo v rámci severokorejské delegace vysláno na 400 osob, z toho 22 atletů, tým roztleskávaček, členové taekwondo týmu a orchestr, který čítal 140členů [BBC 2018]. Vůbec poprvé od rozdělení země v roce 1953 zavítaly na jih od 38. rovnoběžky vysoko postavené elity – v čele delegace stanul prezident KLLDR Kim Yong-nam³³ a Kim Jo-čong, členka severokorejského kabinetu a mladší sestra Kim Čong-una [Al Jazeera 2018]. Šlo vůbec o první oficiální návštěvu Jižní Koreje členem vládnoucí linie Kimů. Vysláním Kim Jo-čong na ZOH 2018, představovalo vstřícný krok a otevřenost Kim Čong-una v otázce znovuočtení korejsko-korejského dialogu, stejně jako příležitost, jak Spojeným státům ukázat, že je ochoten jednat. Viceprezident Spojených států Mike Pence však na recepci před zahajovacím ceremoniálem OH dorazil později a záměrně se vyhýbal kontaktu s Kim Jo-čong [Choi 2018]. Vzhledem k summitům, které se uskutečnily mezi Kim Čong-unem a Donaldem Trumpem, však můžeme říci, že tento krok byl ze strany KLLDR úspěšný a vedl k otevření nového komunikačního kanálu mezi Washingtonem a Pchjongjangem. Krom

³³ Oficiální hlava státu v letech 1998 až 2019.

historického diplomatického zastoupení KLDR na ZOH 2018 se tyto hry zapsaly do historie díky sjednocenému korejskému ženskému hokejovému týmu, kdy 12 hráček z KLDR soutěžilo po boku svých jihokorejských spoluhráček. V rámci olympijských her šlo o vůbec první participaci sjednoceného korejského týmu. Jihokorejský prezident Mun Če-in vnímal sjednocený tým jako jiskru naděje, která povede k míru mezi korejskými státy [Choi 2018].

ZOH 2018 představovaly významný úspěch ve světě sportu a sportovní diplomacie, kdy se díky nim podařilo obnovit rozhovory mezi znepřátelenými státy. Hry ve svém důsledku byly pro KLDR úspěšné i přes to, že se jejím sportovcům na hrách nedařilo. Ve svém důsledku vedly hry k znovuoobnovení dialogu mezi KLDR a KR, stejně jako k navázání vztahů mezi KLDR a Spojenými státy. Hry v Pchjongčchangu byly natolik úspěšné, že vedly ke společnému návrhu Kim Čong-una a Mun Če-ina na spolupřátání olympijských her v roce 2032 [McCurry 2019]. V poslední době představuje živé téma i možnost vyslání společného týmu na Letní olympijské hry 2020 v Tokiu. Otázkou však zůstává, zda do té doby bude Severní Korea vyhovovat antidopingovému kodexu WADA, nebo se jí podaří her účastnit bez toho, aniž by byla sjednána náprava.

3.2. Mistrovství světa

Jak bylo řečeno v úvodu třetí kapitoly, nejsou v rámci předkládané diplomové práce řešena všechna mistrovství světa po roce 2011. Mistrovství, musí splňovat dvě kritéria: (1) KLDR se aktivně účastní nebo se ve sledovaném období účastnila, (2) vzbuzují mezinárodní zájem. Zatímco první kritérium, zda se Severní Korea zkoumaných mistrovství aktivně účastní či nikoli, je jasné a nevyžaduje z výzkumné perspektivy dalšího obhajování, je potřeba vymezit druhé kritérium – mistrovství vzbuzující mezinárodní zájem. K tomuto vymezení jsem využila dvou žebříčků, které sporty seřadily každý podle jiné metody. Prvním žebříček byl zveřejněn na internetovém portálu *Biggest Global Sports*,

kteřý sbíral internetová data z 26 největších zemí, data set vycházel z hlavních zpráv a titulků – zkoumány tak byla četnost výskytu názvu jednotlivých sportů. Následně byl v každém státě vytvořen seznam nejvýznamnějších sportů, které byly převedeny do konečného seznamu, který zohledňoval velikost a lidnatost zkoumaných států [Biggest Global Sports nedatováno]. Druhý žebříček nejvíce populárních sportů zveřejnil portál *Total Sportek*, který sporty řadí podle třinácti kritérií. Mimo světovou základnu a obecnost zohledňuje i počet profesionálních lig, dohody o televizním vysílání, sponzorské dohody, průměrnou mzdu atletů v nejvyšší lize a mimo jiné i genderovou rovnost [Total Sportek nedatováno]. V následující tabulce jsou sporty seřazeny dle obou žebříčků a vyřazeny jsou ty sporty, které se nachází pouze v jednom z nich, ty jsou pro lepší přehlednost v tabulce vyznačeny šedou barvou. Touto metodou jsem identifikovala 23 sportů, které jsou zařaditelné do kolonky: vzbuzují mezinárodní zájem. Následně vstupuje do výběru první kritérium, tedy samotná účast KLRD. Sporty, na kterých Severní Korea aktivně participuje jsou v tabulce vyznačeny červeným písmem. Celkem jsem touto metodou identifikovala osm sportů, na které se na následujících stránkách zaměřím.

Tabulka 1

Biggest Global Sports	Umístění v žebříčku	Total Sportek
Fotbal	1	Fotbal
Basketbal	2	Basketbal
Tenis	3	Kriket
Kriket	4	Tenis
Formule 1	5	Atletika
Baseball	6	Ragby
Atletika	7	Formule 1
Americký fotbal	8	Box

Box	9	Lední hokej
Golf	10	Volejbal
Lední hokej	11	Golf
Volejbal	12	Baseball
Badminton	13	Americký fotbal
Cyklistika	14	MMA
Ragby	15	Moto GP
Plavání	16	Pozemní hokej
MMA	17	Badminton
Snooker	18	Cyklistika
Moto GP	19	Plavání
Pozemní hokej	20	Snooker
Nascar	21	Stolní tenis
Házená	22	Gymnastika
Stolní tenis	23	Házená
Koňské dostihy	24	Wrestling
Gymnastika	25	Lyžování

Tabulka zpracována autorkou na základě výše uvedených zdrojů

Prvním sportem v tabulce je fotbal, který je nepochybně jedním z nejpopulárnějších sportů. V tabulce Mezinárodní federace fotbalových asociací (dále jen FIFA) se mužský severokorejský tým nachází na 122. místě [FIFA 2019a], kdežto ženský tým je na 9. příčce [FIFA 2019b]. Severokorejský mužský tým se na mistrovství světa v kopané od roku 1966 kvalifikoval až v roce 2010.³⁴ Během mistrovství v Jihoafrické republice 2010 se týmu KLLDR nepodařilo postoupit ze skupiny a od té doby se nekvalifikoval. Přes zákaz,³⁵ který ženský

³⁴ V 90. letech Kim Ir-sen národní fotbalový tým z kvalifikačních utkání stáhnul poté, co se v roce 1993 v kvalifikačním utkání KLLDR střetla s Korejskou republikou a následně prohrála.

³⁵ Zákaz participace na Mistrovství světa 2015 spolu se zákazem soutěžit po dobu osmnácti měsíců měla hvězda severokorejského ženského týmu Ho Un-byol, spolu s dalšími čtyřmi hráčkami [Kirby 2015].

národní tým měl po pozitivním antidopingovém testu v roce 2011, je úspěšnější než mužský národní tým. Ve zkoumaném období ženský tým neparticipoval na mistrovství světa. V roce 2015 stále platil zákaz a v roce 2019 se týmu nepovedlo kvalifikovat. Týmy se kvalifikují skrz Asijský pohár pořádaný Asijskou fotbalovou konfederací, a ačkoli severokorejský ženský tým vyhrál tři zápasy a v jednom remizoval, na postup nedosáhl. Můžeme tedy říci, že od nástupu Kim Čong-una, se KLDR nedaří a díky incidentu z roku 2011, má na fotbalových mistrovstvích spíše negativní obraz.

Atletika je druhým sportem, kde se KLDR aktivně účastní mistrovství světa. V období 2011 až 2019 se uskutečnily celkem čtyři Mistrovství světa v atletice pořádané Mezinárodní asociací atletických federací,³⁶ z nichž se Severní Korea účastnila mistrovství 2013 v Moskvě, 2015 v Pekingu a 2017 v Londýně. Na Mistrovství světa v atletice jsou vysílány pouze malé týmy, které participují pouze v jedné disciplíně – maratonu. Nejlepší umístění severokorejských atletů je do dvacáté příčky [IAAF 2019]. Ačkoli nejsou výsledky KLDR v této disciplíně špatné, je celkově nízká účast na mistrovství zanedbatelné z pohledu sportovní diplomacie.

Co se boxu týče, je v tomto sportu pořádáno množství šampionátů různých světových federací v množství váhových kategorií, ve kterých se Severní Korea nenachází na předních příčkách. Ani v rámci olympijských her se ji nedařilo získat medaile v tomto sportu. Domnívám se, že bude relevantnější zaměřit se na konkrétní boxery, kteří na sebe nějakým způsobem dokázali upoutat pozornost světové veřejnosti než na jednotlivé šampionáty. Několika boxerům a bojovníkům MMA se podařilo emigrovat z KLDR a usadit se v Jižní Koreji, kterou v současnosti reprezentují. Nejznámější příklad představuje Choi Hyunmi, známá pod přezdívkou *Defector Girl Boxer*, která se narodila v Pchjongjangu do jedné ze zámožnějších rodin. Svým atletickým nadáním zaujala úředníky

³⁶ Halových mistrovství světa v Atletice se KLDR neúčastní.

KLDR, kteří hledali nové posily do ženského boxerského týmu. Režim poskytl mladé Choi Hyunmi trénink v naději, že jej bude reprezentovat na LOH 2008 v Pekingu.³⁷ V roce 2004 se rodina Choi rozhodla emigrovat do Jižní Koreje, kde Hyunmi pokračovala ve své boxerské kariéře a v sedmnácti letech se stala profesionální boxerkou [Asian Boxing nedatováno]. Svůj první titul mistryně světa v pérové váze získala Choi v roce 2008 a udržela si jej až do roku 2013, od roku 2013 je mistryní světa v super pérové váze [BoxRec nedatováno].³⁸ Podobný osud měli i dva MMA bojovníci Park Choong-il a Jang Jung-Hyuk, kteří rovněž opustili Severní Koreu a oba se snaží prosadit v Jižní Koreji [Tapology 2019]. Fakt, že KLDR opouští talentovaní sportovci nenapomáhá její pozitivní image, kterou se snaží budovat. Choi Hyunmi v jednom z rozhovorů přiznala, že by nedokázala čelit boxerce z KLDR, údajně by nechtěla být důvodem, proč by její soupeřka přišla o svou práci [Hancocks 2014].

Sportem, který je bezpochyby populární zejména v Evropě a Severní Americe je lední hokej, který se takové popularitě netěší v asijských státech. Severní Korea patří k těm státům, které mají jak mužský, tak ženský národní tým. Mužský tým se v celkovém světovém žebříčku nachází na 41. místě a ženský na 28. místě [IIHF 2019]. Stejně jako ve fotbale jsou i v hokeji lepší severokorejské ženy. Oba týmy v současné době zastupují svou zemi ve druhé divizi. Mistrovství světa v roce 2011 se nezúčastnil ani jeden z týmů, důvodem byla příliš vysoká ekonomická zátěž a nedostatek financí na vyslání hokejové výpravy [IIHF 2011]. Podíváme-li se na to, jak si týmy vedly během jednotlivých šampionátů, mužský národní tým se v letech 2012 až 2015 nacházel v divizi III, poté co divizi III v roce 2015 vyhrál postoupil do divize II skupiny B. Na posledním mistrovství v roce 2019 skončila KLDR ve své skupině poslední a byla přeřazena do divize III skupiny A. Ženský národní výběr si vedl podstatně lépe, v letech 2013 až 2015 soutěžil v divizi I skupiny B a od roku 2016 soutěží

³⁷ Ženský box byl nakonec přidán jako olympijský sport až v roce 2009 a poprvé se boxerky mohly utkat na LOH 2012 v Londýně [Topping 2012].

³⁸ Tituly získala v rámci *World Boxing Association*.

v divizi II skupiny A. Největší pozornosti se však dostalo části ženskému týmu, když několik hráček utvořilo sjednocený korejský tým v rámci ZOH 2018.

V rámci dalšího sportu – plavání – jsou zkoumána mistrovství světa pořádaná Mezinárodní plaveckou federací, která se konají každé dva roky. V sledovaném období se tedy konaly čtyři mistrovství. První se konalo v roce 2011 v Šanghaji, kde se Severní Korea účastnila ve seskocích do vody z 10 metrů a v synchronizovaném plavání. Na světových šampionátech v plavání se KLTR dlouhodobě nedařilo získat medaile. Úspěchu se dočkala až na Mistrovství světa 2015 v Kazani, kdy v té době šestnáctiletá Kim Kuk-hyang získala pro KLTR první zlatou medaili.³⁹ Pro Kim Kuk-hyang šlo o první mezinárodní šampionát, které ho se zúčastnila. Zároveň zde KLTR vybojovala bronzovou medaili za synchronizovaný seskok 10 metrů ženy [China Daily 2015]. Z Mistrovství světa 2017 v Budapešti si Severní Korea odvezla rovněž dvě medaile (stříbrnou a bronzovou), obě za synchronizovaný seskok z 10 metrů.

Další mistrovství světa, kterého se KLTR ve zkoumaném období účastnila představuje Mistrovství světa v házené mužů, kde však participovala až v roce 2019, když společně s Korejskou republikou vytvořila jednotný Korejský tým.⁴⁰ Jihokorejský házenkářský tým byl doplněn o čtyři severokorejské hráče s vojenským zázemím, rozšíření bylo schváleno Mezinárodní házenkářskou federací. Na mistrovství byl Korejský tým zařazen do skupiny A, kde čelil nejlepším světovým týmům [The Korea Herald 2018]. Korejský tým se z dvaceti čtyř participujících týmů umístil na 22. místě. MS v házené spolupřátalo Německo s Dánskem a první zápas Korejského týmu se odehrál v Berlíně, který téže rok oslavil 30 let od pádu Berlínské zdi. Tato skutečnost vnesla další symbolický rozměr pro Korejský tým [France24 2019]. Vyslání sjednoceného

³⁹ Kim Kuk-hyang získala zlato za seskok do vody z 10 metrů, kdy od dvou ze sedmi rozhodčích získala nejvyšší skóre [China Daily 2015].

⁴⁰ Jihokorejskému národnímu týmu se podařilo na Mistrovství světa kvalifikovat po šesti letech [The Korea Herald 2018].

týmu na MS v házené je pokračováním úspěšné spolupráce,⁴¹ která započala na ZOH 2018 v Pchjongčchangu.

Mistrovství světa ve stolním tenisu jednotlivců jsou pořádána Mezinárodní federací stolního tenisu každý lichý rok, Mistrovství světa ve stolním tenisu družstev pak každý sudý rok. V celkovém žebříčku se KLDŘ s celkem 26 medailemi nachází na dvanácté příčce. V letech 2011 a 2012 nezískala KLDŘ žádnou medaili, v roce 2013 se jí podařilo získat zlato ve smíšených dvojicích. Stejně dvojici se poté podařilo vybojovat bronz na MS v roce 2015 a v roce 2016 získala KLDŘ bronz na MS družstev. V roce 2018 na MS družstev měl ženský tým KLDŘ ve čtvrtfinále čelit týmu z KR, nicméně týmům bylo udělen souhlas a zformovaly tak sjednocený Korejský tým, kterému se povedlo vybojovat bronz [The Straits Times 2018]. Sjednocený tým opět představuje úspěch ZOH 2018 a jejich pozitivní dopad na korejsko-korejské vztahy.

Posledním sportem této podkapitoly je gymnastika. Zkoumány jsou Mistrovství světa ve sportovní gymnastice pořádané Mezinárodní gymnastickou federací. Do října 2012 měli všichni gymnasté zákaz participace na mezinárodních soutěžích z důvodu falzifikace věku gymnastky Hong Su-čong.⁴² Jelikož se nejednalo o první takovýto prohřešek, platil zákaz pro všechny gymnasty KLDŘ [Turner 2010]. Návrat na Mistrovství světa ve sportovní gymnastice v roce 2013 nebyl pro nejlepšího severokorejského gymnastu Ri Se-gwanga nejúspěšnější, v přeskoku skončil až na jedenáctém místě. Hong Un-čong se vedlo lépe a pro KLDŘ vybojovala bronzovou medaili. MS v roce 2014 představovalo pro Severní Koreu velký úspěch, když Ri Se-gwang i Hong Un-čong získali zlato za přeskok a zajistili KLDŘ celkové 3. místo v rámci mistrovství. Zlato se Ri Se-gwangovi podařilo obhájit i na mistrovství 2015

⁴¹ Sportovní spolupráce mezi KLDŘ a KR je podporována zejména ze strany prezidenta MOV Thomase Bacha [IOC News 2019]

⁴² Během několika let bylo uvedeno jiné datum narození Hong Su-čong, uvedeny byly roky 1985, 1986 a 1989. Přičemž rok 1989 podporoval podezření, že Hong Su-čong a Hong Un-čong jsou dvojčata. Zároveň to znamenalo, že Su-jong byla příliš mladá na to, aby se mohla účastnit LOH 2004, na kterých participovala. U Hong Un-čong byl konstantně uváděn rok narození 1989 [Turner 2010].

a na mistrovství 2018, Hong Un-čong byla na MS 2015 druhá. Hong Un-čong se nezúčastnila MS 2018, což podporuje názor, že v současné době odešla z aktivní sportovní scény a začala trénovat severokorejské talenty v Pchjongjangu [Papaliukin 2018]. Severní Korea není na poli gymnastiky žádným nováčkem a výše zmíněné úspěchy jí v tomto ohledu zajistily světovou pozornost.

Sport, který se v Tabulce 1 neobjevuje a jehož šampionátů se KLDR pravidelně účastní, představuje taekwondo ITF. Ve zkoumaném období se uskutečnily tři světové šampionáty, přičemž šampionát v roce 2017 byl pořádán v Pchjongjangu. Šampionátu se zúčastnilo celkem 61 zemí, včetně Spojených států amerických [ITF 2017]. Vzhledem k napjatým vztahům, které v té době na mezinárodní scéně panovaly, proběhl šampionát bez problémů a Česká republika, která se rovněž zúčastnila si odnesla celkové třetí místo [Velvyslanectví ČR v Pchjongjangu 2017].

3.3. Asijské hry

Asijské hry představují po OH druhé největší multi-sportovní sportovní klání. Sportovci a sportovkyně se zde mohou utkat ve 44 disciplínách a účastnit se jich může každý stát, který je zároveň členem Asijského olympijského výboru. Asijské hry patří k těm sportovním kláním, ve kterých je KLDR více úspěšná a je pro ni tedy snazší projektovat svou měkkou moc. Od roku 1986 se díky japonské iniciativě v pravidelném čtyřletém intervalu pořádají také zimní Asijské hry, kterých se Severní Korea rovněž účastní. Vzhledem k tomu, že se Zimních Asijských her 2011 v Kazachstánu účastnilo 27 států a her konaných v roce 2017 v Japonsku 32 států, je pozornost v rámci této kapitoly věnována letním hrám, kterých se pravidelně účastní všechny Asijské státy. Do této podkapitoly jsou zařazeny letní Asijské hry (dále jen LAH) konané v roce 2014 v jihokorejském Inčchoně a 2018 v Jakartě a Palembangu.

LAH 2014 v Inčchonu předcházelo napjaté vyjednávání mezi Severní a Jižní Koreou, kdy se státy neshodly na velikosti severokorejské sportovní delegace a následně na tom, z jakých zdrojů bude delegace financována. V předchozích letech to byla právě Jižní Korea, která finančně podporovala severokorejské delegace, pro LAH 2014 se však rozhodla postupovat dle mezinárodního standardu, kdy každá země sama platí výlohy spojené s vysláním své delegace [Borowiec 2014]. Severní Korea se her nakonec zúčastnila a vyslala do Inčchonu 262 atletů [OCA 2014], nicméně se rozhodla nevyslat tým roztleskávaček.⁴³ Celkově se KLDR s 36 medailemi umístila na 6. místě, získala šest zlatých medailí z toho čtyři ve vzpírání. KLDR se povedlo překonat hned dva světové rekordy oba ve vzpírání, když Om Jun-čchol uzvedl 170 kilogramů v nadhozu a Kim Un-guk 178 kilogramů rovněž v nadhozu [IWF 2019].⁴⁴ Oba vzpěrači se poté zúčastnili tiskové konference, kde ovšem proklamovali pro severokorejské sportovce charakteristická prohlášení, kdy projevovali podporu severokorejskému režimu, ideologii čučche a popisovali jakou inspirací pro ně byl Kim Čong-un [Rutherford 2014].⁴⁵ Závěrečného ceremoniálu LAH 2014 se překvapivě zúčastnila malá delegace tří vysoce postavených úředníků blízkých Kim Čong-unovi. Vyslání delegace bylo vnímáno jako vstřícný krok severokorejského vůdce Kim Čong-una v době napnutých korejsko-korejských vztahů [Choe 2014].

Asijské hry 2018 konané v Indonésii byly pro Severní Koreu úspěšnější než LAH 2014 v Inčchonu, nejen díky celkovému zisku 37 medailí, ale zejména díky uvolněné atmosféře, kterou vytvářeli nejen politické elity, ale i sportovci KLDR. Na zahajovací ceremoniál pozvaly indonéské autority samotného Kim Čong-una společně s jeho jihokorejským protějškem prezidentem mu Če-inem [Jensen 2018]. Již v dubnu 2018 se Severní a Jižní Korea dohodly, že jejich sportovci

⁴³ Tzv. *armáda krásek*, která na sebe upoutala již při LAH 2002 v Pusanu [Borowiec 2014].

⁴⁴ Každý v jiné váhové kategorii.

⁴⁵ Om Jun-čchol poděkoval Kim Čong-unovi za to, že jej naučil, jak vajíčkem rozbít skálu, údajně k vajíčku stačí přidat myšlenku [Rutherford 2014]. Jednoznačný příklad ideologie čučche, plné tvrzení, která mimo KLDR jen těžko dávají smysl.

budou během zahajovacího a ukončovacího ceremoniálu nastupovat společně pod sjednocenou vlajkou. V šesti ze 67 disciplín utvořily Severní a Jižní Korea jednotný tým zastupující oba státy, ve čtyřech z těchto disciplín vybojoval sjednocený tým medaili.⁴⁶ Samostatně Severní Korea vybojovala 12 zlatých medailí, z toho osm ve vzpírání, čímž podpořila svou pozici vzpěračské supervelmoci [BBC Sport 2015].

Více než její výkon byl pro účastníky her a přítomná média překvapující přístup severokorejských atletů, který byl naprosto odlišný než během LAH 2014 v Inčchon. Zatímco během LAH 2014 sportovci poskytovali pro Severokorejce typická prohlášení, viz výše, byla jejich prohlášení a celkově jejich chování během Asijských her 2018 diametrálně odlišná. Vůbec poprvé atleti sdíleli své osobní příběhy s tiskem a projevovali veškeré své emoce.⁴⁷ Om Jun-čchol, který obhájil zlato z LAH 2014, se novinářům svěřil, že za jeho úspěchem stála podpora jihokorejských roztleskávaček, která mu dodala potřebnou sílu [citováno dle Hicks 2018]. O Kang-čchol, který získal svou první zlatou medaili ve vzpírání a jehož matka zemřela dříve roku 2018, se nechal slyšet, že první jeho cesta bude k jejímu hrobu, kde ji zlatou medaili předá [citováno dle Hicks 2018]. Rétorika ohledně díků a poctám nejvyššímu vůdci Kim Čong-unovi z prohlášení sportovců téměř vymizela. Vzhledem k vystupování severokorejských sportovců na předchozích Asijských hrách, včetně všech předchozích Olympijských her, nezůstalo takovéto atypické chování bez povšimnutí médií a veřejnosti. Atleti se rovněž mohli volně pohybovat po sportovištích a interagovat jak s ostatními sportovci, tak s fanoušky, rozdávali autogramy a pózovali na fotkách [Hicks 2018], viz přílohy Obrázek 3.

Asijské hry 2018 představovali pivot ve vystupování severokorejských sportovců na mezinárodních kláních, který přinesl pozitivního pozornost KLDŘ. Tato

⁴⁶ Zlato získaly ženy v dračích lodích na 500 metrů, stříbro ženský basketbalový tým, bronz v dračích lodí ženy na 200 metrů a muži na 1000 metrů.

⁴⁷ Poprvé bylo potvrzeno jedením ze severokorejských trenérů, že vítězové her budou po návratu do KLDŘ odměněni novými byty a automobily [Hicks 2018].

pozornost byla navíc umocněna dobrým výsledkem atletů, jak v disciplínách, kde zastupovali samotnou KLDR, tak úspěchem sjednoceného Korejského týmu.

4. Vztahy KLDR s ostatními státy optikou sportovní diplomacie

Následující kapitola je, jak již název vypovídá, zaměřena na vztah Severní Koreje s vybranými státy. Pozornost je věnována zejména státům, se kterými má Severní Korea dlouhodobě napjaté vztahy a sport tak představuje jeden ze základních komunikačních kanálů. Kapitola se věnuje Korejské republice, Spojeným státům a Japonsku. V rámci této kapitoly se diplomová práce zaměřuje nejen na oficiální vztahy mezi státy, ale zejména na neoficiální sportovní výměny a působení jak jednotlivců, tak dalších sportovních organizací.

Korejská republika a Severní Korea, přestože sdílejí společnou historii a národní mýty, mají komplikované vztahy vycházející zejména z ideologických východisek a dlouhodobě napjatých vztahů, obě země jsou stále ve válečném stavu. Druhou zemí, na kterou se diplomová práce zaměřuje, jsou Spojené státy americké. Antagonistické vztahy mezi Severní Koreou a Spojenými státy mají kořeny v počátcích studené války, zejména po intervenci OSN vedené Spojenými státy v 50. letech. Státem, který sehrál důležitou roli v rámci formování Korejského poloostrova, bylo imperialistické Japonsko, které poloostrov okupovalo od roku 1910 až do konce druhé světové války.⁴⁸ Nemilosrdné zacházení Japonců během okupace dalo Korejcům jeden z nejdůležitějších popudů k formování silného národního cítění – vnějšího nepřítel. Japonsko je díky své imperiální minulosti negativně vnímáno nejen Severní Koreou, ale i Jižní Koreou a Čínou. Proto je do této kapitoly rovněž zařazeno. S ohledem na aktuální dění na přelomu roku 2018 a 2019 je kapitola zaměřena zejména na KR a Spojené státy.

Zde se nabízí otázka zařazení dalších států, zejména Ruské federace a Čínské lidové republiky. Čína a Sovětský svaz byli ideologickými spojenci KLDR, zároveň se jedná o dva stále nedemokratické režimy, které určitým způsobem

⁴⁸ Možnost Korejců, jak se bránit japonské kulturní a politické hegemonii, představovalo formování korejských sportovních klubů [Lin – Lee – Nai 2008: 24–25].

vycházejí s KLDR. Vzhledem k rozsahu práce, nejsou tyto státy zařazeny. Práce tak ponechává prostor pro případný navazující výzkum.

4.1. Korejsko-korejské vztahy

Vztahy mezi KLDR a Korejskou republikou představují velmi komplexní problematiku. Státy jsou stále ve válečném stavu, nikdy mezi nimi nedošlo k podepsání mírové smlouvy, která by ukončila válku probíhající v 50. letech. Hranici kolem 38. rovnoběžky zpočátku oba korejské státy chápaly jako dočasnou. Sjednocení Korejského poloostrova je deklarováným cílem obou korejských vlád.⁴⁹ Pád severokorejského režimu a rychlé sjednocení nepředstavuje optimální scénář pro Jižní Koreu, která by musela absorbovat velkou finanční zátěž, jež by na ni Severní Korea přenesla. Rovněž počet Severokorejců, kteří by zamířili na jih, by mohl rychle způsobit ekonomický kolaps [Merkel 2008: 294–295]. Z toho důvodu se vlády Jižní Koreje usilující o sjednocení snaží napřed stabilizovat situaci v KLDR, proto jsou také ochotné v mnoha věcech severokorejskému režimu ustoupit.⁵⁰ Na rozdělený národ, který od sebe více než šedesát let odděluje demilitarizovaná zóna, hluboké politické neshody, bezpečnostní obavy a výrazné společenské rozdíly, čeká dlouhá cesta k sjednocené Koreji [srovnej Vargová – Záknavský 2017: 54].

Platformou, která slouží jako ukáзка síly jednotného Koreje, představuje sport, ten slouží jako odrazový můstek pro sbližování Severní a Jižní Koreje. Jak již práce naznačovala (viz kapitola 2), panuje ve světě sportu silný korejský pan-nacionalismus, a to jak ze strany Severní Koreje, tak jejího jižního souseda. Vzájemné podporování jednotlivých sportovců nebo týmů na mezinárodních

⁴⁹ Rétorika a politický důraz, který je kladen na sjednocení poloostrova, se v Jižní Koreji mění dle aktuální vlády. Vláda v letech 1998 až 2008 myšlenky podporovala v rámci sluneční politiky. Následná vláda od sluneční politiky upustila v roce 2010, kdy došlo k potopení jihokorejské lodi a následné přestřelce na ostrově Jon-pchjong [Yonhap News Agency 2010]. Současná vláda v čele s prezidentem Mun Če-inem je sjednocení opět více nakloněna.

⁵⁰ Např. v době kdy začala Severní Korea vyvíjet jaderné zbraně a Bushova administrativa navrhovala preemptivní útok a uvalení vysokých sankcí na režim KLDR, Korejská republika byla silně proti těmto zásahům. Režimu KLDR výměnou za ukončení jaderného programu poskytovala Korejská republika štědrú ekonomickou a potravinovou pomoc. V rámci přátelských vztahů se Jižní Korea rovněž vzdala možnosti na sjednocení tím, že by Severní Koreu absorbovala [Bae 2010: 336–340].

soutěžích je normálním jevem. Není proto ani překvapením, že oblíbencem severokorejských médií je jihokorejský fotbalista Pak Či-song [Merkel 2008: 517], jeden z nejslavnějších a nejúspěšnějších asijských fotbalistů v historii [srovnej Vargová – Záknavský 2017: 54].⁵¹

Jedním ze zásadních sportovních milníků ve vývoji Korejského poloostrova byly Letní olympijské hry 1988 pořádané v Soulu, viz kapitola 3. Jak již bylo zmíněno, dochází po LOH 1988 ke konci sportovního soupeření mezi KLDK a KR, kdy do té doby sportovní delegace každého státu prohlašovaly, že zastupují celý korejský národ. Další změna přichází s koncem studené války, kdy státy mezi sebou přestávají soupeřit a již v roce 1990 došlo k uspořádání prvního *unifikačního fotbalového zápasu* [Merkel 2008: 298]. Ze strany KLDK rovněž dochází ke změně, kdy si režim chtěl skrz sportovní výměny zajistit politickou legitimitu. Zároveň tak Severní Korea vyslala signál, že je ochotna vstoupit do světa mezinárodního sportu a tím i do mezinárodní politické arény [Merkel 2008: 303; srovnej Vargová – Záknavský 2017: 56].

Již v roce 1991 se poprvé podařilo vyslat sjednocený Korejský tým, zastupující obě Koreje, na významnou světovou soutěž – Mistrovství světa ve stolním tenise, které se konalo v japonské Čibě. Ženský a mužský tým složený ze sportovců z obou států soutěžil pod společným názvem „Korea“ a byla zde poprvé využita sjednocená korejská vlajka – modrý korejský poloostrov na bílém poli [Crouch 2016; Merkel 2008: 297–298]. Ženskému týmu se nakonec na turnaji podařilo triumfovat a získat zlaté medaile. Toto vítězství má stále velký ohlas a rezonuje ve vztazích mezi Severní a Jižní Koreou jako případ, kdy společné snahy vedly k dosažení mezinárodního úspěchu.⁵² Je tedy možné mezi těmito znesvářenými

⁵¹ Pak Či-song byl součástí jihokorejské fotbalové reprezentace, která na světovém šampionátu pořádaném právě v Jižní Koreji a Japonsku v roce 2002 skončila na čtvrtém místě. Následně tento záložník přestoupil do nizozemského klubu PSV Eindhoven a dalších sedm sezón strávil ve slavném anglickém celku Manchester United. Ve své profesionální kariéře, kterou ukončil v roce 2004, hrál také za londýnský celek Queens Park Rangers.

⁵² Ten samý rok byl sjednocený Korejský tým vyslán na Mistrovství světa ve fotbale hráčů do 20 let. Korejský tým postoupil ze základní skupiny a následně vypadl s Brazílií ve čtvrtfinále.

státy najít cestu ke spolupráci s pozitivními výsledky. Sjedená korejská vlajka následně zavlála na Olympijských hrách v Sydney v roce 2000, kdy na zahajovací ceremonii kráčely týmy severokorejských a jihokorejských sportovců bok po boku.⁵³ Stejný scénář se odehrával na dalších LOH v roce 2004 v Athénách a ZOH v Turíně o dva roky později.⁵⁴ Obrovský význam nelze tomuto symbolického aktu odepřít, olympijské hry jsou nejsledovanější sportovní soutěží a obě země daly najevo dobrou vůli a ochotu překonat překážky [srovnej Vargová – Záknavský 2017: 56–57]. Neochota a vyostřující se vztahy vedly k tomu, že na LOH 2008, 2012 a 2016 kráčely týmy opět odděleně, nicméně ZOH 2018 představovaly historický úspěch, kdy týmy nejen nastupovaly spolu během ceremoniálů, ale vůbec poprvé nastoupil jednotný korejský hokejový tým.

Velká sportovní akce, která měla přispět ke zlepšení vztahů ve východní Asii, bylo Mistrovství světa ve fotbale 2002. Mistrovství bylo spolupořádáno Jižní Koreou a Japonskem. Jednalo se o první fotbalové mistrovství světa pořádané v Asii a první spolupořádané mistrovství vůbec. K spolupořádání byla přizvána i Severní Korea [Cha 2002: 115]. Ta se nakonec spolupořadatelství nezapojila a místo toho uspořádala první Arirang festival, viz kapitola 2, který měl fotbalové akci konkurovat. Sportovním nástrojem, který má snižovat napětí mezi Severní a Jižní Koreou, jsou již zmíněné *unifikační zápasy*, ty mají udržovat symbolickou jednotu Korejského poloostrova. Vůbec prvním zápas se uskutečnil roku 1990, kdy se proti sobě střetly fotbalové týmy KLDŘ a KR. V roce 2000 se uskutečnil první unifikační basketbalový turnaj, jehož dva zápasy se odehrály v Pchjongjangu a Soulu. Od roku 2006 následovala série unifikačních zápasů v ledním hokeji [Merkel 2017: 32]. Unifikační zápasy se pořádaly nepravidelně, například basketbalové zápasy se po roce 2003 až do roku 2018 nekonaly [Kim 2018]. Vzhledem ke stupňujícímu se napětí v období 2010 až 2016,

⁵³ Oba týmy na olympiádě soutěžily samostatně, šlo pouze o akt v rámci zahajovacího a závěrečného ceremoniálu.

⁵⁴ Zimních olympijských her 2002 v Salt Lake City se KLDŘ neúčastnila. Celkově není KLDŘ na zimních olympiádách úspěšná a účastní se jich nepravidelně.

doprovázeném vojenskými provokacemi na obou stranách 38. rovnoběžky, docházelo k ochlazení vztahů mezi Severní a Jižní Koreou. Četnost sportovních výměn se snižovala a jedinou sportovní akcí, které se oba korejské státy účastnily představoval fotbalový turnaj hráčů do patnácti let,⁵⁵ který se konal v Číně roku 2014 a byl pořádán Mezikorejskou asociací sportovní výměny. Tento turnaj představoval jednu z mála komunikačních bran mezi Severní a Jižní Koreou [Bicker 2018].

K významnějšímu sportovnímu setkání, nepočítaje Asijské hry 2014 v Inčchonu (viz kapitola 3), se odehrálo v roce 2017, kdy se severokorejské hokejistky zúčastnily kvalifikace světového šampionátu v ledním hokeji. Zápasy jejich základní skupiny se uskutečnily v jihokorejském městě Kangnung. Hokejistky z KLR se v Jižní Koreji objevily poprvé od roku 2014, kdy participovaly na Asijských hrách. Ženskému národnímu týmu KLR se však nepovedlo postoupit ze skupiny, ve které nakonec skončily na čtvrtém místě. Jejich neúspěch severokorejská média nevysílala [BBC 2017].⁵⁶ V roce 2017 se v Jižní Koreji uskutečnilo Mistrovství světa v taekwondu, jehož se účastnili i sportovci ze Severní Koreje, kteří zde měli exhibičních vystoupení na zahajovacím ceremoniálu a několik dalších vystoupení v okolních městech. Severokorejsí sportovci praktikující ITF-styl taekwonda navštívili Jižní Koreu po téměř desetileté pauze [Yoo 2017].

Jak je zmíněno výše, je pro oba korejské státy dlouhodobým cílem opět sjednotit Korejský poloostrov. Z tohoto důvodu jsou projevy jednoty korejského národa v rámci sportu podporovány. Nicméně samotní sportovci KLR jen málokdy poskytovali rozhovory. Pokud se tak stalo, jen zřídka zmiňovali odkazy na sjednocení Korejského poloostrova [Chang 2016]. Zda jsou projevy přátelství, respektu a odkazů na jednotnou Koreu sportovci KLR myšleny upřímné, nebo

⁵⁵ Viz přílohy

⁵⁶ Během jejich zápasů je povzbuzovali jihokorejsí fanoušci, avšak jejich poslední zápas proti domácímu týmu prohrály 3:0 a s mistrovstvím se rozloučily.

jsou nařízením vlády, se můžeme pro nedostatek informací pouze dohadovat. Na posledních Asijských hrách 2018 můžeme pozorovat změnu v přístupu severokorejských sportovců, nicméně vzhledem k povaze Kimova režimu a jeho apelu na sportovní diplomacii se domnívám, že veškeré formální projevy striktně dodržují principy stanovené severokorejským režimem.

V rámci korejsko-korejských vztahů si v rámci sportu můžeme všimnout jisté dichotomie. Zatímco na prestižních mezinárodních soutěžích, jakými jsou například olympijské hry, můžeme vidět snahu sportovců ze Severní a Jižní Koreje stírat rozdíly mezi dvěma státy a slyšet prohlášení podobná tomu, které učinil Kim Song Kuk. Tento severokorejský sportovní střelec se během LOH 2016 nechal slyšet, že opravdového úspěchu by se korejskému národu dostalo, kdyby jejich společná vítězství putovala do sjednocené Koreje [citováno dle Arrirang News 2016].⁵⁷ Na druhou stranu, přijde-li na spolupořádání sportovních akcí, je severokorejský režim více než ostražitý. Kromě unifikačních zápasů, které se mezi KLDŘ a Korejskou republikou konají od roku 1990, se režim organizačně přímo nepodílel na organizování žádných z významných sportovních událostí, nepočítáme-li exhibiční vystoupení.

Otázkou však zůstává, jak dlouho bude Jižní Korea ochotná finančně a materiálně podporovat Severní Koreu, a to i v otázkách sportu.⁵⁸ S postupem času a novou generací můžeme pozorovat upadající zájem mladých o sjednocení Koreje [Campbell 2016: 2–3], stejně jako dochází k takřka definitivnímu přetrhávání vazeb mezi rozdělenými rodinami díky nepropustné hranici ležící na 38. rovnoběžce [The New York Times 2014]. Nový impuls pro nastartování (sportovního) dialogu přinesli ZOH 2018 v Pchjongčchangu. Příмым důsledkem ZOH 2018 byl vnitro-korejský summit, kde Kim Čong-un a Mun Če-in v březnu

⁵⁷ Kim Song Kuk, bronzový medailista na Letních olympijských hrách v Riu, také mezi prvními blahopřál svému jihokorejskému protějšku, který získal zlato.

⁵⁸ Například v roce 2002, kdy skončila smlouva mezi národním severokorejským fotbalovým týmem a jeho italským sponzorem Fila, poskytl jihokorejské ministerstvo pro sjednocení nejen finanční podporu, ale i materiální v podobě sportovní obuvi či dresů [North Korea Economy Watch 2005].

2018 podepsali tzv. Pchanmundžomskou deklaraci míru, prosperity a jednoty Korejského poloostrova. V deklaraci se oba lídři zavázali ke snižování vojenského napětí a odstranění války z poloostrova, dále k ustanovení permanentního mírového režimu a celkovému zlepšení a kultivaci mezikorejských vztahů [Reuters 2018b]. Sportovní výměna a spolupráce nejen v oblasti sportu rapidně narostla. Dochází k obnovení unifikačních zápasů a vysílání jednotného týmu na sportovní šampionáty, viz MS v házené 2019 a Asijské hry 2018. Zároveň Severní a Jižní Korea společnou nabídku na pořádání Mistrovství světa ve fotbale žen 2023 [Slater 2019] a na pořádání Letních olympijských her 2032. Jihokorejský prezident Mun Če-in zároveň dlouhodobě usiluje o spolupořádání Mistrovství světa ve fotbale 2030, do jehož pořadatelství by se mimo oba korejské státy zapojila rovněž Čína a Japonsko [Price 2018].

4.2. Vztahy KLDR a Spojených států

Vztahy mezi Spojenými státy (dále USA) a KLDR jsou historicky antagonistické, zejména s ohledem na vývoj po druhé světové válce a ideologické postavení. Vztahy se postupně vyostřovaly, zejména potom co Severní Korea začala vyvíjet jaderné zbraně. V roce 2002 ji tehdejší americký prezident G. W. Bush označil za jeden ze států osy zla, právě kvůli severokorejským snahám získat jadernou zbraň. Barack Obama nedokázal během své administrativy vzájemné vztahy stabilizovat. Ty se postupně vyostřovaly, zejména poté co Severní Korea vypustila satelit v roce 2012, který podle KLDR byl čistě pro mírové účely, zatímco USA jej vnímalo jako jadernou hrozbu [Al Jazeera 2012]. Zatčení Kennetha Bae v KLDR v roce 2013 a jeho následné odsouzení severokorejským režimem, přispělo k vyostření již vypjatých vztahů [Choe 2013]. V roce 2016 a 2017 došlo k největšímu vyostření vztahů, kdy nově zvolený americký prezident Donald Trump zaujal agresivnější stanovisko vůči KLDR a zvyšoval jak sankce uvalené na KLDR, tak vojenskou přítomnost Spojených států na Korejském poloostrově [BBC News 2017]. Severokorejský

režim pak prohlásil, že je připraven s USA bojovat jakoukoli válku, včetně té jaderné [Lederer 2017]. Tato antagonistická rétorika byla umocňována twitterovými přestřelkami mezi Donaldem Trumpem a Kim Čong-unem.

Významným sportovcem, který v minulosti mohl přispět k navázání neformálních vztahů, potažmo ke zlepšení vztahů mezi KLDŘ a USA, je bývalý severokorejský basketbalový hráč Ri Myong-hun, později si změnil jméno na Micheal Ri.⁵⁹ Ri hrál za národní tým KLDŘ a v 90. letech získal od Kim Čong-ila povolení odstěhovat do Kanady, kde trénoval s Jackem Donohue, bývalým trenérem kanadského národního týmu. Ri se chtěl tímto krokem přiblížit nejvyšší lize Národní basketbalové asociace (NBA). Několik severoamerických týmů projevilo o nevídaného hráče zájem,⁶⁰ ale angažmá se Riovi získat nepovedlo. Svou roli v tom sehrála administrativa Spojených států amerických, která zamítla možné kontrakty s odkazem na zákon o obchodování s nepřítelem z roku 1917, který brání uzavírání jakéhokoliv obchodu s KLDŘ a jejími občany [Nakamura 1997]. Zároveň panovala obava americké administrativy, že peníze, které by si Ri v NBA vydělal, by putovaly do KLDŘ, čímž by Amerika nepřímo podporovala severokorejský režim. Ri sám se nechal slyšet, že jeho angažmá v NBA mohlo pomoci nastolit přátelské vztahy mezi Spojenými státy a KLDŘ [citováno dle Chinoy 1998]. V roce 2000 americká administrativa změnila názor a své stanovisko, Michaelu Ri získal povolení hrát ve Spojených státech. Předchozí odmítnutí bylo Kim Čong-ilem chápáno jako urážka a severokorejský režim neudělil Riovi povolení působit ve Spojených státech [Traywick 2014a]. Spojené státy si tehdy nechaly ujít obrovskou příležitost k navázání neformálních vztahů s KLDŘ, zejména když severokorejský režim projevil zájem o navázání

⁵⁹ Jméno Michael převzal po svém vzoru Michaelu Jordanovi. Michael Ri je se svými 235 centimetry označován jako nejvyšší basketbalový hráč.

⁶⁰ Navzdory doporučení NBA, která všechny týmy instruovala k tomu, aby Michaela Ri nekontaktovaly, vyslalo několik celků z NBA do Ottawy své skauty. Několik z nich poslalo na Ministerstvo zahraničí USA dopisy potvrzující, že Ri by mohl být pro NBA přínosem [Povtak 1998]. Sportovní manažerská skupina z Clevelandu dokonce zaslala žádost na americké Ministerstvo financí, aby byla Riovi udělena výjimka a mohl být draftován. Ministerstvo financí však návrh vetovalo [Nakamura 1997], což pro Michaela Ri znamenalo konec jeho zahraniční kariéry a po několika letech se vrátil zpět do Severní Koreje, kde pokračoval se svou kariérou v národním týmu.

vztahu se Spojenými státy, když podporoval Michaela Ri v jeho snaze stát se hráčem NBA [srovnej Vargová – Zákřavský 2017: 60–61].⁶¹

V souvislosti s bývalými sportovci, severokorejským režimem a basketbalem je v posledních několika letech neodmyslitelně spjata jméno Dennise Rodmana.⁶² Rodman je prvním Američanem, který se osobně setkal s Kim Čong-unem, a zřejmě jediným Američanem, který jej prohlašuje za svého nejlepšího přítele. Zároveň se Rodman osobně zná se současným americkým prezidentem Donaldem Trumpem.⁶³ Rodman poprvé navštívil Severní Koreu v roce 2013 s několika dalšími hráči Harlem Globetrotters spolu s dokumentárním cyklem Vice [Litao 2017]. Od té doby navštěvuje Severní Koreu několikrát ročně.⁶⁴ V roce 2014 se rozhodl uspořádat exhibiční basketbalový zápas k příležitosti Kimových narozenin. Do KLDK se s ním tehdy podívalo dalších sedm bývalých hráčů NBA. Na rozdíl od svých kolegů, kteří Severní Koreu navštívili spolu s Rodmanem, nešetří bývalý hráč NBA chválou na nejvyššího představitele režimu. Rodman rovněž prohlašuje, že Kim Čong-un se snaží otevřít dveře k navázání diplomatických styků se Spojenými státy. Sám Rodman přiznává, že kontaktoval americké Ministerstvo financí a nabídnul jim v tomto ohledu spolupráci. Americká administrativa mu však neodpověděla [Silberman nedatováno]. To ho ovšem neodradilo od jeho snah vylepšovat image KLDK. V roce 2017 se do Severní Koreje opět vrátil, aby uspořádal další exhibiční zápas ke Kimovým narozeninám. Dennis Rodman spolu s Kim Čong-unem odstartovali proces, který můžeme označit jako tzv. basketbalovou diplomacii. Otázkou

⁶¹ Na tomto místě můžeme pozorovat paralelu s dalším basketbalistou z nedemokratického asijského státu, který svými sportovními výkony prezentoval svou vlast na půdě USA v pozitivním světle. Čínský pivot Jaa Ming, jenž oproti Michaelovi Ri mohl do NBA nahlédnout a mezi léty 2002 až 2011 nastupoval za Houston Rockets [srovnej Vargová – Zákřavský 2017: 61].

⁶² Dennis Rodman je pětinasobným šampionem NBA, který tyto tituly získal v barvách Detroitu Pistons a Chicaga Bulls. Po ukončení profesionální kariéry vstoupil do Basketbalové síně slávy. Klub z Detroitu jako poctu Rodmanovi vyřadil jeho trikot s číslem deset za sady dresů. Na druhou stranu bylo Rodmanovo jméno často skloňováno také v souvislosti s problémy se zákonem a závislostí na alkoholu.

⁶³ Trump uváděl americkou reality show *The Celebrity Apprentice*, Rodman vystupoval v 8. a 13. sérii.

⁶⁴ Během jeho další návštěvy v roce 2013 byla diskutována otázka Kennetha Bae, který byl odsouzen k patnácti letům v pracovním táboře. Na Rodmana se snesla vlna kritiky za to, že se nevyužil svého vlivu a nesnažil se americkému občanovi pomoci v návratu domů [Mullen – Smith-Spark – Watkins 2014; srovnej Vargová – Zákřavský 2017: 62].

zůstává, zda právě kontroverzní postava, jakou je tento bývalý basketbalista, je tou nejlepší osobou, která by měla stát na počátku jakéhokoliv politického procesu [srovnej Vargová – Zákřavský 2017: 61–62].

Obrat v nepřátelských vztazích nastal po ZOH 2018 v Pchjongčchangu, které nastartovaly dialog nejen mezi Severní a Jižní Koreou, ale vedly i k nárstu komunikace mezi Washingtonem a Pchjongjangem. Navázaný dialog vyvrcholil v červnu 2018 v podobě historického setkání mezi Kim Čong-unem a Donaldem Trumpem na summitu v Singapuru. Jednalo se o první setkání mezi nejvyššími představiteli Severní Koreje a Spojených států. Neoficiálně se summitu v Singapuru účastnil i Dennis Rodman, který údajně přijel podpořit Kim Čong-una [McCurry – Borger 2018]. Během summitu došlo k navázání formálních vztahů a podepsání společného prohlášení, které poskytuje KLDR bezpečnostní záruky, deklaruje navázání mírových vztahů, denuklearizaci Korejského poloostrova a navrácení ostatků vojáků padlých na území KLDR [The White House 2018]. Singapurský summit byl chápán jako obrovský úspěch, kterého bylo dosaženo zejména díky účasti obou států na ZOH 2018, nicméně by jej nebylo dosaženo, pokud by na obou stranách nebyla politická vůle otevřená k jednání. Po summitu v Singapuru, následoval počátkem roku 2019 summit v Hanoji. Na tomto summitu se však Kim Čong-unovi a Donaldu Trumpu nepodařilo nalézt shodu. Kim Čong-un požadoval takové snížení sankcí namířených na severokorejský režim, které americký prezident nebyl ochoten akceptovat. Donald Trump naopak požadoval větší denuklearizaci KLDR, která byla neakceptovatelná pro severokorejského vůdce [Al Jazeera 2019].⁶⁵ Domnívám se, že na dočasné zlepšení vztahů mezi KLDR a USA nemělo angažmá Dennise Rodmana, tak výrazný vliv, jako Zimní olympijské hry 2018 v Pchjongčchangu.

⁶⁵ Nutno poznamenat, že denuklearizace Korejského poloostrova nutně nepředstavuje pro KLDR a USA to samé. Zatímco pro KLDR představuje denuklearizace odstranění jaderného deštníku, chránícího Jižní Koreu a Japonsko. Pro USA denuklearizace znamená odstranění jaderných zbraní z rukou KLDR [Al Jazeera 2019].

4.3. Severní Korea a Japonsko

Další stát, s kterým má Severní Korea napjaté vztahy představuje Japonsko. Významnou osobností, která se snaží zlepšit vztah nejen mezi nimi je Kanji Inoki, japonský wrestler a bývalý senátor. Inoki, známý pod svým wrestlingovým jménem Antonio Inoki, je ikonou japonského wrestlingu, světovému obecenstvu se však do paměti zapsal v roce 1976, kdy se v ringu střetl s Muhammadem Ali v netradičním wrestlingo-boxerském zápase [NBC News 2014]. Inoki poprvé vystoupil v Severní Koreji v roce 1995 na wrestlingovém festivalu v Pchjongjangu, kde se utkal se svým americkým protějškem Ricem Flair [Schwartz 2014]. Od roku 1995 zavítal Inoki již nespočetněkrát do KLLDR, kde uspořádal několik exhibičních zápasů. Poté co Japonsko ukončilo veškeré styky s KLLDR, založil v Pchjongjangu kancelář pro mezinárodní sportovní výměnu. V roce 2013 byl na 30 dní suspendován z horní komory japonského parlamentu, důvodem bylo jeho setkání s vysokými představiteli severokorejského režimu. Když v roce 2014 Japonsko zavádí přísnější sankce proti režimu, vyrazil Inoki do Pchjongjangu a uspořádal zde exhibiční zápas. Inokiho kladný vztah ke KLLDR je často přičítán jeho trenérovi wrestlingové legendě Mutsuhiro Momotovi [Traywick 2014a], známějšího pod jménem Rikidozan, který měl severokorejský původ.⁶⁶

V Japonsku žije zhruba 322 tisíc etnických Korejců [Rich 2019], většina z nich jsou členy rodin, které do Japonska dorazily během okupace 1910–1945, a hlásí se k jihokorejským kořenům. Severokorejská menšina tvoří v Japonsku uzavřenou skupinu a zůstává věrná severokorejskému režimu.⁶⁷ Mezi slavné sportovce žijící v Japonsku, se severokorejským občanstvím, patří fotbalista Jong Tae-se. Svou kariéru zahájil v japonské J1 lize a v letech 2010 až 2013 působil v německé Bundeslize. V současnosti působí opět v japonské J1 lize v klubu

⁶⁶ Jediné, co pojilo Rikidozana se Severní Koreou, je skutečnost, že se v roce 1924 narodil na jejím území. Severokorejský režim mu nechal v Pchjongjangu vystavit hrobku [Traywick, 2014b].

⁶⁷ Na území Japonska se nachází zhruba 60 soukromých škol, kde se žákům dostává ideologického vzdělání [Kageyama 2017].

Shimizu S-Puls. Díky jeho agresivnímu stylu mu je přezdíváno „lidový Rooney“ [Duerden 2010]. Kromě toho, že Jong Tae-se působí v japonské lize, hraje také v severokorejském národním týmu. Není však jediným, podobně je na tom i An Yong-hak, který hrál v jihokorejské lize a nyní nastupuje v nejvyšší japonské soutěži. Ačkoli se oba sportovci narodili v Japonsku, navštěvovali severokorejské školy a byli vychováni v duchu severokorejského režimu. Oba dva se podle svých slov cítí být Severokorejci a jsou nadšení z toho, že mohou svou vlast reprezentovat [citováno dle Duerden, 2008; 2010; srovnej Vargová – Zákřavský 2017: 60].

Japonsko přerušilo diplomatické styky se Severní Koreou a zastávalo se tvrdších sankcí na severokorejský režim. Nicméně s tím, jak se KLDR po ZOH 2018 začala postupně otevírat dialogu s Jižní Koreou a Spojenými státy, je i Japonsko v čele s Abe Šinzóu nakloněno k znovunavázání formálních vztahů. Zatím se mu však nedostalo kladné odpovědi severokorejského režimu. Vzhledem k dlouhodobému antagonismu na obou stranách a dlouhodobé negativní kampani, kterou KLDR vede proti Japonsku, a naopak Japonsko proti KLDR, a kterou obě vlády podporují za účelem udržení moci [Isozaki 2019], bude normalizace vztahů dlouhodobým procesem, který sportovní diplomacie neurychlí.

Závěr

Severokorejský režim od konce 80. let chápe rostoucí význam sportu zejména v souvislosti s dosahováním mezinárodního uznání a navazováním kontaktů s ostatními aktéry mezinárodního systému. KLDR začala po nástupu Kim Čong-una investovat více prostředků do sportu, ať už v podobě budování sportovišť nebo investic do sportovců a atletů samotných. Vezmeme-li v potaz velikost Severní Koreje spolu s velikostí její populace, ekonomické a potravinové situace, která zemi trápí již desetiletí, je pozoruhodné, jakých výsledků dosahuje nejen v rámci nejsledovanější sportovní události – olympijských hrách. Můžeme říci, že se KLDR s celkovým počtem 54 medailí získaných na letních olympijských hrách, řadí mezi úspěšné státy. S ohledem na to, jak malé týmy severokorejských sportovců se olympijských her účastní,⁶⁸ jsou jejich medailové zisky zejména v posledních několika olympijských hrách pozoruhodné. Tyto výsledky napomáhají pozitivní image, kterou se KLDR skrz úspěchy svých reprezentantů snaží budovat [srovnej Vargová – Zákřavský 2017: 63].

V úvodu si diplomová práce kladla za cíl zmapovat chování KLDR v mezinárodním systému optikou sportovní diplomacie. Přičemž si kladla výzkumné otázky:

1. Jaké konkrétní nástroje sportovní diplomacie KLDR využívá?
2. Jaké dílčí zahraničněpolitické cíle prostřednictvím sportovní diplomacie KLDR sleduje?

V rámci kapitoly 1 byly identifikovány pozitivní a negativní nástroje, které mohou státy v rámci sportovní diplomacie využívat. Mezi pozitivní nástroje patří (1) pořádání mezinárodních sportovních akcí, (2) zapojení se a aktivní působení v rámci mezinárodních sportovních organizací, (3) využívání sportovců, jako tzv. „jiných“ diplomatů. Ačkoli se Severní Korea v minulosti odmítla zapojit do spolupořádání velkých sportovních akcí, viz LOH 1988 a MS ve fotbale 2002,

⁶⁸ Např. na olympiádě v Riu v roce 2016 se účastnilo celkem 31 atletů, kteří získali sedm medailí.

projevila KLDR zájem spolupřátat ZOH 2018 v Pchjongčchangu. Vzhledem k napjatým vztahům a neexistujícímu dialogu mezi Severní a Jižní Koreou, bylo nereálné, aby hry byly rozděleny. Nicméně již samotná účast KLDR na ZOH 2018, jí přinesla světovou pozornost nejen díky sjednocenému hokejovému týmu, který vůbec poprvé participoval na olympijských hrách, ale i díky vyslání vysoko postavených severokorejských elit, které úspěšně nastartovaly proces oteplování vztahů na Korejském poloostrově. Na území KLDR se ve sledovaném období pořádal světový šampionát v taekwondu ITF, a ačkoli jeho hladký průběh přispěl k pozitivnímu obrazu KLDR, nezískal si šampionát světovou pozornost. S ohledem na druhý pozitivní nástroj sportovní diplomacie – působení v mezinárodních sportovních organizacích – je KLDR etablovaným členem významných sportovních asociací, včetně FIFA a Asijského olympijského výboru.

Poslední pozitivní nástroj představuje využití sportovců jako jiných diplomatů. Severní Korea v tomto ohledu začala zaujímat nové stanovisko. Zatímco dříve tvořili severokorejské sportovci uzavřené skupiny, které byly v rámci Olympijských a Asijských her pod neustálým dohledem, můžeme na Asijských hrách 2018 vidět změnu. Sportovci se nejen mohli volně pohybovat a mísit s ostatními soutěžícími, během rozhovorů s médii jim byla dána svoboda projevovat vlastní emoce. To souvisí se snahou severokorejského režimu o zlepšení své image na mezinárodní scéně. V souvislosti s využitím sportovců jako jiných diplomatů využívá Kim Čong-un pomoc Dennise Rodmana, který se aktivně podílí na budování pozitivního obrazu KLDR skrze tzv. basketbalovou diplomacii. Stejně tak se dlouhodobě o zlepšení vztahů mezi Japonskem a Severní Koreou snažil Kanji Inoki, který založil centrum pro sportovní výměnu v Pchjongjangu. Zahraniční sportovní celebrity se snaží navazovat neformální vztahy, přinášet informace o izolované zemi a otevírat dveře pro možný formální dialog.

Další nástroje, které jsou v rámci sportu využívány, jsou nástroje negativní, tedy bojkot a zákaz participace na sportovních událostech nebo pozastavení členství v mezinárodních sportovních výborech. Tyto aktivity vyvolávají negativní konotace, kterým se sportovní diplomacie snaží vyhnout. Ve zkoumaném období se KLDR účastnila všech významných sportovních klání, s výjimkou Zimních olympijských her 2014 v Soči. Otázkou zůstává, zda bude schopna participovat na Letních olympijských hrách 2020 v Tokiu, s ohledem na to, že Severokorejský antidopingový výbor nevyhovuje antidopingovému kodexu.

Zaměříme-li se na otázku dílčích zahraničněpolitických cílů, které Severní Korea prostřednictvím sportovní diplomacie sleduje, můžeme říci, že krom získání politické legitimacy, mezinárodního uznání a vylepšení image u světové veřejnosti, jí sport slouží jako prostředek k navázání neformálních vztahů, zejména se státy, s kterými nemá navázané diplomatické styky. V tomto ohledu představovaly Zimní olympijské hry 2018 zlomový okamžik, když ve svém důsledku vedly k obnovení dialogu a znovunavázání formálních vztahů s Korejskou republikou a historicky prvnímu summitu mezi úřadujícími lidry Severní Koreje a Spojených států.

V diplomové práci operuji s hypotézou, že KLDR v oblasti sportu neuplatňuje izolacionistickou politiku a sportovní diplomacie pro ni představuje jeden z nejdůležitějších nástrojů k sledování dílčích zahraničněpolitických cílů a možnost, jak se postupně otevírat na mezinárodní scéně. Přestože Severní Korea neupustila od vývoje jaderných zbraní a nedbá v této oblasti na nařízení a doporučení mezinárodního společenství, stále prosazuje severokorejský izolacionismus doprovázený odmítáním globalizace, můžeme vidět, že ve světě sportu se KLDR snaží nejen posilovat svou image a získávat mezinárodní uznání, ale rovněž navazovat nové vztahy. K tomu využívá nejen vlastních sportovců a atletů, ale i sportovní hvězdy jiných národností jako např. Dennise Rodmana. Vzniká tedy nejen dichotomie mezi praktikovanou zahraniční politikou KLDR

a její sportovní diplomacií, kdy se severokorejský režim na jednu stranu chová agresivně, nedbá na doporučení mezinárodního společenství a není ochoten se vzdát jaderných zbraní, na druhou stranu však můžeme vidět, že v oblasti sportu se režim snaží navazovat kontakty a zve nejruznější sportovce na exhibiční a přátelské zápasy [srovnej Vargová – Zákřavský 2017: 63].

V rámci komplexních korejsko-korejských vztahů, do kterých se promítá množství proměnných, představuje sport méně konfliktní oblast, ve které se oběma státům daří prohlubovat spolupráci. Mezi úspěchy sportovní diplomacie patří nejen vítězství jednotného ženského korejského týmu na Mistrovství světa ve stolním tenise 1991, společný nástup týmů z KĽDR a Korejské republiky na zahajovacích ceremoniálech na olympiádách v letech 2000, 2004 a 2006, ale nově i společná participace na olympijských hrách 2018 v Pchjongčchangu a další úspěchy, kterým se sjednocenému Korejskému týmu podařilo vybojovat na Asijských hrách 2018 [srovnej Vargová – Zákřavský 2017: 63].

Severní Korea se otevírá světu pořádáním přátelských a unifikačních utkání, vysíláním sportovců na prestižní soutěže a zvaním sportovců do KĽDR. Otázkou zůstává, zda bude severokorejský režim ochoten otevřít hranice státu v případě, že by KĽDR a KR spolupřádaly Mistrovství světa ve fotbale žen 2023 nebo LOH 2032. V minulosti nebyla KĽDR ochotna participovat na Olympijských hrách 1988 nebo Mistrovství světa ve fotbale 2002. Severní Korea během jednání o případné spolupráci na organizaci výše zmíněných akcí ukázala, že není ochotná ustoupit ze svých požadavků, které by však ne vždy mohla splnit v takovém rozsahu, jaký sama deklarovala. V obou případech se rozhodla opět uzavřít a akce buď bojkotovat (Letní olympijské hry v roce 1988 v Soulu), nebo vytvořit konkurenční událost (Arirang festival v roce 2002). V duchu stejné uzavřenosti probíhají i návštěvy zahraničních sportovců, kteří jsou pod neustálým dozorem a od kterých se očekává mediální vyjádření podpory

severokorejskému režimu. Jejich návštěva je pak využita k propagandě nedemokratického režimu, který k těmto účelům využívá každého sportovce, jenž má něco společného se Severní Koreou, viz Rikidozan [srovnej Vargová – Zákřavský 2017: 64].

Sportovní diplomacie v rukou severokorejského režimu slouží k prolamování ledů a navazování kontaktů s ostatními aktéry mezinárodního společenství. Sport tak má potenciál být nástrojem pro únik z izolace, které se však severokorejský nedemokratický režim kvůli obavám o své vlastní přežití není ochoten vzdát. Nicméně tato obava je natolik velká, že i v rámci aktivit, které spadají pod pláštík sportovní diplomacie, panují přísná nařízení podléhající vždy rozhodnutí centra a není zde prostor pro navazování spontánních vztahů [srovnej Vargová – Zákřavský 2017: 64]. Sport je chápán jako neškodný prostředek, který nemůže aktivně ohrozit nedemokratický režim, proto je Severní Korea ochotna navazovat kontakt prostřednictvím sportovních výměn a vysílat své přední sportovce na světové turnaje.

Použité zdroje a literatura

Al Jazeera (2012). World leaders vow to confront nuclear threat, 27. 3. 2012 (<https://www.aljazeera.com/news/asia-pacific/2012/03/201232774856390143.html>, 30. 7. 2019).

Al Jazeera (2017). Timeline of North Korea's nuclear tests, 3. 11. 2017 (<https://www.aljazeera.com/news/2017/09/timeline-north-korea-nuclear-tests-170903061228305.html>, 6. 4. 2018).

Al Jazeera (2018). Kim's sister in South Korea on landmark Olympic visit, 9. 2. 2018 (<https://www.aljazeera.com/news/2018/02/kim-sister-south-korea-historic-olympic-visit-180209052711356.html>, 19. 7. 2019).

Al Jazeera (2019). North Korea's Kim sets deadline for summit with the US, 13. 4. 2019 (<https://www.aljazeera.com/news/2019/04/north-korea-kim-sets-deadline-summit-190413060954553.html>, 30. 7. 2019).

Allison, Lincoln (2005). Sport, prestige and international relations. In: Allison, Lincoln ed., *The Global Politics of Sport* (London: Routledge), s. 5–23.

Amnesty International (2019). North Korea: Connection Denied (<https://www.amnesty.org/en/latest/campaigns/2016/03/north-korea-connection-denied/>, 27. 3. 2019).

Arrirang News (2016). *Rio 2016: North and South Korea unified by Olympic spirit* (<https://www.youtube.com/watch?v=EHIQf2zGW0Y>, 28. 7. 2018).

Asia One (2016). You'd be sad Olympic gold medallist too if you were from N Korea, 18. 8. 2016 (<https://www.asiaone.com/you-d-be-sad-olympic-gold-medallist-too-if-you-were-n-korea>, 26. 7. 2019).

Asian Boxing (nedatováno). Hyun-mi Choi (<http://www.asianboxing.info/hyun-mi-choi.html#>, 25. 7. 2019).

Bae, Jong-Yun (2010). South Korean Strategic Thinking toward North Korea: The Evolution of the Engagement Policy and Its Impact upon U.S.-ROK Relations. *Asian Survey* 50 (2), s. 335–355.

BBC (2012). Olympics: Apology for N Korea in wrong flag row, 26. 6. 2012 (<https://www.bbc.com/news/uk-18993023>, 17. 7. 2019).

BBC (2017). North Korean hockey players return home without gifts. *BBC News*, 12. 4. 2017 (<http://www.bbc.com/news/blogs-news-from-elsewhere-39581667>, 28. 7. 2018).

BBC (2018). North Korea at the Winter Olympics: All you need to know, 8. 2. 2018 (<https://www.bbc.com/news/world-asia-42770887>, 19. 7. 2019).

BBC News (2017). North Korea missiles: US warships deployed to Korean peninsula, 9. 4. 2017 (<https://www.bbc.com/news/world-asia-39542990>, 30. 7. 2019).

BBC Sport (2015). How has North Korea become a weightlifting superpower, 19. 11. 2015 (<https://www.bbc.com/sport/weightlifting/34768507>, 27. 7. 2019).

Bicker, Laura (2018). North and South Korea: The football game that kicked off peace. *BBC News*, 30. 11. 2018 (<https://www.bbc.com/news/world-asia-46027494>, 29. 7. 2019).

Biggest Global Sports [nedatováno]. Calculation Method (<http://www.biggestglobalsports.com/calculation-method/4581015470>, 20. 6. 2019).

Blinka, Jan – Kříž, Zdeněk (2015). Security Relations Between the DPRK and South Korea after the End of the Cold War: Reciprocity or Bullying? In *Politické vedy* 18 (2), s. 43–65, ISSN 1335 – 2741.

Blinka, Jan – Kříž, Zdeněk (2017). Bullying or Reciprocity? Predominant Pattern of Behavior Between the United States and North Korea. *North Korean Review* 13 (1), s. 7–27.

Blinka, Jan (2012). Uprchlíci ze Severní Koreje a jejich cesta za štěstím. *Mezinárodní politika* 2012 (1), s. 18–21.

Blinka, Jan (2018). Employing North Korean Workers in the Czech Republic. In: Breuker, Remco E. – van Gargingen Imke B.L.H. eds., *People for Profit: North Korean Forced Labour on a Global Scale* (Leiden: Leiden Asia Centre), s. 84–117.

Borowiec, Steven (2014). Tensions between North and South Korea at Incheon's Asian Games 2014. *The Guardian*, 18. 9. 2014 (<https://www.theguardian.com/world/2014/sep/18/tensions-north-south-korea-incheon-asian-games>, 26. 7. 2019).

BoxRec (nedatováno). Hyun Mi Choi (<https://boxrec.com/en/proboxer/459071>, 25. 7. 2019).

Caisová, Lenka (2019). *North Korea's Foreign Policy: The DPRK's Part on the International Scene and Its Audiences* (Abingdon and New York: Routledge), ISBN: 978-1-138-49343-8.

Campbell, Emma (2016). *South Korea's New Nationalism: The End of "One Korea"?* (Lynne Rienner Publishers).

CIA The World Factbook. 2017. *East & Southeast Asia: Korea, North* (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kn.html>, 28. 7. 2018).

Crouch, Alex (2016). Korean Unification Flag. *Flag Institute* (<http://www.flaginstitute.org/wp/2015/06/korean-unification-flag/>, 28. 7. 2018).

Děkanovský, (2008). *Sport, média a mýty: zlatí hoši, královna bílé stopy a další moderní hrdinové* (Praha: Dokořán).

Duerden, John (2008). Chosun one prepares for crucial qualifier. *The Guardian* (<http://www.straitstimes.com/asia/east-asia/north-korean-olympic-shooter-wins-south-korean-hearts-for-one-korea-comments>, 28. 7. 2018).

Duerden, John (2010). Jong Tae-se is North Korea's answer to Wayne Rooney. *The Guardian*, 30. 5. 2010 (<https://www.theguardian.com/football/2010/may/30/jong-tae-se-north-korea-wayne-rooney>, 28. 7. 2018).

Eisenhart, Darwin J. (2015). Taekwondo: How do North and South Korean martial arts differ? *Quora*, 29. 1. 2015 (<https://www.quora.com/Taekwondo-How-do-North-and-South-Korean-martial-arts-differ>, 28. 7. 2018).

EIU (2019). Democracy Index 2018 (<https://www.eiu.com/topic/democracy-index>, 4. 5. 2019).

Fang, Arnold (2016). North Korea's Self-Imposed Isolation. *The Diplomat*, 15. 3. 2016 (<https://thediplomat.com/2016/03/north-koreas-self-imposed-isolation/>, 27. 3. 2019).

FIFA (2019a). Men's Ranking (<https://www.fifa.com/fifa-world-ranking/ranking-table/men/>, 22. 7. 2019).

FIFA (2019b). Women's Ranking (<https://www.fifa.com/fifa-world-ranking/ranking-table/women/>, 22. 7. 2019).

France24 (2019). Unified Korea men's handball team keep rivals guessing at world champs, 9. 1. 2019 (<https://www.france24.com/en/20190109-unified-korea-mens-handball-team-keep-rivals-guessing-world-champs>, 24. 7. 2019).

Freedom House (2018). North Korea profile (<https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2018/north-korea>, 4. 5. 2019).

Goldman, Ari L. (2002). Choi Hong Hi, 83, Korean General Who Created Tae Kwon Do. *The New York Times*, 29. 6. 2002 (<https://www.nytimes.com/2002/06/29/sports/choi-hong-hi-83-korean-general-who-created-tae-kwon-do.html>, 28. 7. 2018).

Green, Thomas A., ed. (2003). *Martial Arts in the Modern World* (United State of America: Praeger Publishers).

Grohman, Karolos (2017). Olympics: e-sports could be sports activity, says IOC. *Reuters* 28. 10. 2017, (<https://www.reuters.com/article/us-olympics-summit/olympics-e-sports-could-be-sports-activity-says-ioc-idUSKBN1CX0IR>, 28. 7. 2018).

Guinness World Records (2017). *Largest gymnastic display* (<http://www.guinnessworldrecords.com/world-records/largest-gymnastic-display>, 28. 7. 2018).

Guttman, Allen (2003). Sport, Politics and the Engaged Historian. *Journal of Contemporary History* 38 (3), s. 363–375.

Hancocks, Paula (2014). North Korean 'Defector Girl Boxer' fights for the South. *CNN*, 29. 11. 2014 (<https://edition.cnn.com/2014/09/29/world/asia/north-korea-defector-boxer/index.html>, 25. 7. 2019).

Hicks, Daniel (2018). Koreans win hearts at Asian Games. *ABS-CBN News*, 29. 8. 2018 (<https://news.abs-cbn.com/sports/08/29/18/cars-houses-heroes-north-koreans-win-hearts-at-asian-games>, 27. 7. 2019).

Cha, Victor (2002). Japan-Korea Relations: The World Cup and Sports Diplomacy. *Comparative Connections* 4 (2), s. 111–119.

Cha, Victor (2009). *Beyond the Final Score: the Politics of Sport in Asia* (New York: Columbia University Press).

Chang, May C. (2016). North Korean Olympic shooter wins South Korean hearts for 'one Korea' comments. *The Straitstimes*, 12. 8. 2016 (<https://www.straitstimes.com/asia/east-asia/north-korean-olympic-shooter-wins-south-korean-hearts-for-one-korea-comments>, 28. 7. 2018).

China Daily (2015). DPRK wins 1st world aquatics gold with diving victory, 31. 7. 2015 (https://www.chinadailyasia.com/sports/2015-07/31/content_15297900.html, 24. 7. 2019).

Chinoy, Mike (1998). North Korean's hoop dreams a tall order. *CNN*, 25. 11. 1998 (<http://edition.cnn.com/WORLD/asiapcf/9809/25/nkorea.player/>, 28. 7. 2018).

Choe, Sang-Hun (2013). North Korea Imposes Term of 15 Years on American. *The New York Times*, 2. 4. 2013 (https://www.nytimes.com/2013/05/02/world/asia/north-korea-sentences-american-to-15-years-of-hard-labor.html?_r=0, 30. 7. 2019).

Choe, Sang-Hun (2014). In Unusual Trip, North Korean Aides Attend Games in South. *The New York Times*, 3. 11. 2014 (<https://www.nytimes.com/2014/10/04/world/asia/north-korean-aides-south-games-kim-jong-un.html>, 26. 7. 2019).

Choe, Sang-Hun (2018). North Korea to Send Olympic Athletes to South Korea, in Breakthrough. *The New York Times*, 8. 1. 2018 (<https://www.nytimes.com/2018/01/08/world/asia/north-korea-south-olympics-border-talks.html>, 19. 7. 2019).

Choi, He-suk (2018). Moon meets Kim's sister, NK delegation at Olympics. *The Korea Herald*, 9. 2. 2018 (<http://www.koreaherald.com/view.php?ud=20180209000939>, 21. 7. 2019).

IAAF (2019). Timetable/Results (<https://www.iaaf.org/competitions/iaaf-world-championships/iaaf-world-athletics-championships-doha-2019-6033/timetable/bydiscipline>, 23. 7. 2019).

IIHF (2011). Withdrawals from Division II (http://webarchive.iihf.com/home-of-hockey/news/news-singleview/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=5454&cHash=b9dc5b586e6ee518f5bffaef1484762da, 23. 7. 2019).

IIHF (2019). World Ranking (<https://www.iihf.com/en/worldranking>, 23. 7. 2019).

Institute for Economics and Peace (2018). *Global Peace Index 2018* (Sydney: Institute for Economics and Peace).

International Olympic Committee (2015). *Olympic Charter* (Lausanne: International Olympic Committee).

IOC News (2019). IOC President meets and congratulates joint Korean at Handball World Championship 2019, 11. 1. 2019 (<https://www.olympic.org/news/ioc-president-meets-and-congratulates-joint-korean-team-at-handball-world-championship-2019>, 24. 7. 2019).

Isozaki, Atsuhito (2019). Abe Administration Left Behind on North Korea. *The Diplomat*, 26. 7. 2019 (<https://thediplomat.com/2019/07/abe-administration-left-behind-on-north-korea/>, 30. 7. 2019).

ITF (2017). 2017 ITF Taekwon-do World Championship, 16. 11. 2017 (<https://www.taekwondoitf.org/2017-itf-taekwon-do-world-championships/>, 30. 7. 2019).

IWF (2019). World Record breaking 2014 Asian Games (<https://www.iwf.net/2014/09/22/world-record-breaking-2014-asian-games/>, 26. 7. 2019).

Jensen, Fergus (2018). Indonesia invites North Korea's Kim Jong Un to Asian Games. *Reuters*, 31. 7. 2018 (<https://www.reuters.com/article/us-games-asia-northkorea-indonesia/indonesia-invites-north-koreas-kim-jong-un-to-asian-games-idUSKBN1KL0CZ>, 27. 7 2019).

Kageyama, Yuri (2017). North Koreans in Japan feel pride for their 'motherland' as they endure discrimination. *The Japan Times*, 6. 11. 2017 (<https://www.japantimes.co.jp/news/2017/11/06/national/social-issues/north-koreans-japan-feel-pride-motherland-endure-discrimination/#.XUCja-j7TIU>, 30. 7. 2019).

Kang, Tae-ho (2013). North Korea expresses interest in 2018 Pyeongchang Olympics. *The Hankyoreh*, 4. 9. 2013 (http://www.hani.co.kr/arti/english_edition/e_northkorea/602104.html, 28. 7. 2018).

KCNA (2018). Supreme Leader Kim Jong Un Sees Grand Mass Gymnastics and Artistic Performance "The Glorious Country", 10. 9. 2018 (<http://www.kcna.kp/kcna.user.article.retrieveNewsViewInfoList.kcmsf#this>, 11. 7. 2019).

Kim, Čong-il (1986). On Popularizing Physical Training and Sport and Developing Sporting Skills Rapidly. *Talk to the Officials in the Field of Physical Training and Sport* (https://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwi_yKrc8o3VAhUL2xoKHZT1D1wQFggrMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.korea-dpr.info%2Flib%2Fkim%2520Jong%2520II%2520-%25204%2FON%2520POPULARIZING%2520PHYSICAL%2520TRAINING%2520AND%2520SPORT%2520AND%2520DEVELOPING%2520SPORTING%2520SKILLS%2520RAPIDLY.pdf&usg=AFQjCNFAPO8pojPoEjT4HN0HR_3bhUEx0Q, 28. 7. 2018).

Kim, Christine (2018). Two Koreas court peace in first basketball friendly in years. *Reuters*, 4. 7. 2018 (<https://www.reuters.com/article/us-northkorea->

southkorea-basketball/two-koreas-court-peace-in-first-basketball-friendly-in-years-idUSKBN1JU1BU, 29. 7. 2019).

Kirby, Rob (2015). Lightning, Deer Musk, No World Cup: The Strange Story Of North Korea Soccer. *ESPNW*, 20. 4. 2015 (<http://www.espn.com/espnw/news-commentary/2015worldcup/article/12912763/strange-story-north-korea-soccer>, 23. 7. 2019).

Kobierecky, Michal Marcin (2016). Sport as a Tool for Strengthening a Political Alliance: The Case of the Eastern Bloc during the Cold War. *The Polish Quarterly of International Affairs* 2016 (2), s. 7–24.

Křištofová, Veronika (2018). *Pod vycházejícím sluncem: Japonsko-Korejské vztahy v průběhu 19. a 20. století* (Praha: Epoque), ISBN 978-80-75557-512-8.

Kudláčová, Lenka (2014). Poskytovatelé humanitární a rozvojové pomoci do Korejské lidově demokratické republiky. *Mezinárodní vztahy* 49 (2014), s. 52–80.

Kudláčová, Lenka (2015). Severní Korea v mezinárodních vztazích: jak uchopovat severokorejskou zahraniční politiku?. *Acta Fakulty filozofické Západočeské univerzity v Plzni* 7 (3), s. 7–25, ISSN: 1802-0364.

Kudláčová, Lenka (2017). Role Theoretic Approach and North Korean Foreign Policy Analysis. *Medzinárodné vzťahy/Journal of International Relations* 15 (1), s. 5–27, ISSN: 1336-1562.

Landler, Mark (2009). North Korea Says It Will Halt Talks and Restart Its Nuclear Program. *The New York Times*, 14. 4. 2009 (<http://www.nytimes.com/2009/04/15/world/asia/15korea.html?ref=global-home>, 28. 7. 2018).

Lederer, Edith M. (2017). North Korea says it's ready to react to 'any mode of war desired by the US'. *The Boston Globe*, 17. 4. 2017 (<https://www.bostonglobe.com/news/nation/2017/04/17/north-korea-says-ready-react-any-mode-war-desired/TwaYevWNnv94anCon5jXxJ/story.html>, 30. 1. 2019).

Lee, Jean H. (2016). North Korean Gymnast's Selfie Goes Viral, but Her Bio Is Sparse. *The New York Times*, 11. 8. 2016 (<https://www.nytimes.com/2016/08/12/sports/olympics/north-korean-gymnasts-selfie-goes-viral-but-her-bio-is-sparse.html>, 28. 7. 2018).

Levin, Norman D. – Han Yong-Sup (2002). *Sunshine in Korea: The South Korean Debate over Policies Toward North Korea* (Pittsburg: RAND).

Lin, Chien-Yu – Lee, Ping-Chao – Nai, Hui-Fang (2008). Theorizing the Role of Sport in State-Politics. *International Journal of Sport and Exercise Science* 1 (1), s. 23–32.

Litao, Liu (2017). Ex-NBA star's visit to Pyongyang welcome. *China Daily*, 16. 6. 2017 (http://www.chinadaily.com.cn/opinion/2017-06/16/content_29766041.htm, 28. 7. 2018).

Lowy Institute (2018). Asia Power Index (<https://power.lowyinstitute.org/>, 4. 5. 2019).

Manheim, Jarol B. (1990). Rites of Passage: The 1988 Seoul Olympics as Public Diplomacy. *The Western Political Quarterly* 3 (2), s. 279–295.

McCurry, Justin – Borger, Julian (2018). Dennis Rodman cries as he hails Trump-Kim summit: 'I'm so happy'. *The Guardian*, 12. 6. 2018 (<https://www.theguardian.com/sport/2018/jun/12/dennis-rodman-cries-as-he-hails-trump-kim-summit-im-so-happy>, 30. 7. 2019).

- McCurry, Justin (2019). North and South Korea to launch joint bid to host 2032 summer Olympics. *The Guardian*, 12. 2. 2019 (<https://www.theguardian.com/sport/2019/feb/12/north-and-south-korea-to-launch-joint-bid-to-host-2032-summer-olympics>, 21. 7. 2019).
- Merkel, Udo (2008). The Politics of Sport Diplomacy and Reunification in Divided Korea. *International Review for Sociology of Sport* 43 (3), s. 289–311.
- Merkel, Udo (2012). Sport and Physical Culture in North Korea: Resisting, Recognizing and Relishing Globalization. *Sociology of Sport Journal* 29 (4), s. 506–525.
- Merkel, Udo (2017). Sport as foreign policy and diplomatic tool. In: Bairner, Alan – Kelly, John – Lee, Jung Woo eds., *Routledge Handbook of Sport and Politics* (New York: Routledge), s. 28–38.
- Montague, James (2017). Inside the Secret World of Football in North Korea. *Bleacher Report*, 12. 12. 2017 (<https://bleacherreport.com/articles/2746418-inside-the-secret-world-of-football-in-north-korea>, 12. 7. 2019).
- Mullen, Jethro – Smith-Spark, L. – Watkins, Tom (2014). Family of American held in North Korea 'appalled' by Dennis Rodman's outburst. *CNN*, 8. 1. 2014 (<http://edition.cnn.com/2014/01/07/world/asia/north-korea-dennis-rodman/index.html>, 30. 7. 2018)
- Murray, Stuart (2013). Moving Beyond the Ping-pong Table: Sport diplomacy in the Modern Diplomatic Environment. *Public Diplomacy Magazine* 9, winter, s. 11–17.
- Myers, Brian M. (2013). *Nejčistší rasa* (Praha: Ideál).
- Nair, Ajay (2016). WATCH: 'Oppressed' North Korean gold medalist is overcome with sadness at the podium. *Express*, 17. 8. 2016

(<https://www.express.co.uk/sport/olympics/700891/North-Korea-gymnast-sad-Rio>, 26. 7. 2019).

Nakamura, David (1997). At 7-Foot-9 North Korean A Very Tall Order. *The Spokesman-Review*, 19. 8. 1997 (<http://www.spokesman.com/stories/1997/aug/19/at-7-foot-9-north-korean-a-very-tall-order/>, 28. 7. 2018).

NBC News (2014). “Watch Out, Kim Jong Un: Wrestler Antonio Inoki Is Bringing Slap to N. Korea.” *NBC News*, 12. 8. 2014 (<http://www.nbcnews.com/news/world/watch-out-kim-jong-un-wrestler-antonio-inoki-bringing-slap-n178396>).

North Korean Economy Watch (2005). Against the odds, North Korea begins race for sports sponsorship, 13. 4. 2005 (<http://www.nkeconwatch.com/2005/04/13/against-the-odds-north-korea-begins-race-for-sports-sponsorship/>, 30. 7. 2019).

Nye, Joseph (2004). *Soft power: the means to success in world politics* (New York: Public Affairs). ISBN 1–58648–306–4.

OCA (2014). Seoul government approves DPRK arrival in Incheon on September 11, 5. 11. 2014 (<http://www.ocasias.org/News/GetNewsbyNewsID?q=ZGgU9E5V7jO1IkkxxuQ42XY8rPwd0WpEygHLB0yoQlQ=>, 26. 7. 2019).

Oliver, Brian (2017). Weightlifting: Doping bans leave North Koreans set for glory in U. S. *Reuters*, 4. 10. 2017 (<https://www.reuters.com/article/us-weightlifting-northkorea/weightlifting-doping-bans-leave-north-koreans-set-for-glory-in-u-s-idUSKBN1C927O>, 12. 7. 2019).

Osborne, Paul (2014). Two gold medalist winners among eight to test positive at World Weightlifting Championship. *Inside the Games*, 13. 12. 2014 (<https://www.insidethegames.biz/articles/1024318/eight-weightlifters->

provisionally-suspended-after-failing-doping-tests-at-2014-world-weightlifting-championships, 12. 7. 2019).

Papaliukin (2018). Coming to Inquire that D [twitterový účet], 15. 8. 2018 (<https://twitter.com/papaliukin/status/1029794994322845697>, 30. 7. 2019).

Park, Jinhyok (2016). Ask a North Korean: How is sport viewed in the DPRK? *NK News*, 14. 7. 2016 (www.nknews.org/2016/07/ask-a-north-korean-how-is-sport-viewed-in-the-dprk/, 28. 7. 2018).

Park, Yuna (2017). North Korea dismiss Moon call for united Pyeongchang team. *Reuters*, 26. 6. 2017 (<https://www.reuters.com/article/us-olympics-pyeongchang-northkorea-south-idUSKBN19H0YC>, 28. 7. 2018).

Povtak, Tim (1998). NBA teams drooling over 7–9 Michael Ri. *Deseret News*, 1. 6. 1998 (<http://www.deseretnews.com/article/633335/NBA-teams-drooling-over-7-9-Michael-Ri.html>, 28. 7. 2018).

Price, Steve (2018). South Korean President Considering Joint 2030 World Cup Bid With North Korea. *Forbes*, 24. 6. 2018 (<https://www.forbes.com/sites/steveprice/2018/06/24/south-korean-president-considering-joint-2030-world-cup-bid-with-north-korea/>, 30. 7. 2019).

Radchenko, Sergey (2011). Sport and Politics on the Korean Peninsula - North Korea and the 1988 Seoul Olympics. *Wilson Centre*, 12. 12. 2011 (<https://www.wilsoncenter.org/publication/sport-and-politics-the-korean-peninsula-north-korea-and-the-1988-seoul-olympics>, 13. 7. 2019).

Reuters (2013). North Korea reward athletes with luxury apartments, 5. 11. 2013 (<https://www.reuters.com/article/us-olympics-northkorea/north-korea-rewards-athletes-with-luxury-apartments-idUSBRE99401E20131005>, 26. 7. 2019).

Reuters (2018a). Orascom's Koryolink JV granted right to operate in North Korea, 23. 11. 2018 (<https://www.reuters.com/article/update-1-orascoms-koryolink-jv-granted-r/update-1-orascoms-koryolink-jv-granted-right-to-operate-in-north-korea-idUSFWN1W70SU>, 2. 4. 2019).

Reuters (2018b). Panmunjom Declaration for Peace, Prosperity and Unification of the Korean Peninsula, 27. 3. 2018 (<https://uk.reuters.com/article/uk-northkorea-southkorea-summit-statement/panmunjom-declaration-for-peace-prosperity-and-unification-of-the-korean-peninsula-idUKKBN1HY193>, 30. 7. 2019).

Rich, Mokoto (2018). Curious About the Lives of North Korea's Isolated Athletes? Here's a Glimpse. *The New York Times*, 7. 2. 2018 (<https://www.nytimes.com/2018/02/07/world/asia/north-korea-olympics-athletes.html>, 11. 7. 2019).

Rich, Mokoto (2019). Koreans in Japan Embrace the North as the World Shuns It. *The New York Times*, 25. 2. 2019 (<https://www.nytimes.com/2019/02/25/world/asia/korea-japan-diaspora.html>, 30. 7. 2019).

Roubal, Petr (2003). Politics of Gymnastics. Mass Gymnastic Displays under Communism in Central and Eastern Europe. In *Body and Society* 9 (č. 2/2003), ISSN 1460-3632, s. 1 – 25.

Rutherford, Peter (2014). Love, eggs and ideas: the keys to NKorean weightlifting success. *Reuters*, 23. 11. 2014 (<https://www.reuters.com/article/us-games-asian-northkorea-weightlifting/love-eggs-and-ideas-the-keys-to-nkorean-weightlifting-success-idUSKCN0HI0NK20140923>, 26. 7. 2019).

Ryall, Julian (2016). North Korean athletes fall short of Kim Jong-un's medal target in Rio Olympics. *The Telegraph*, 23. 8. 2016 (<http://www.telegraph.co.uk/>

news/2016/08/23/north-korean-athletes-fall-short-of-kim-jong-uns-medal-target-in/, 28. 7. 2018).

Scott, Matt (2008). Olympics: Korean double medallist expelled for drug use. *The Guardian*, 15. 8. 2008 (<https://www.theguardian.com/sport/2008/aug/15/olympics2008.drugsinsport>, 12. 7. 2019).

Shearer, Derek (2014). To Play Ball, Not Make War. Sports, Diplomacy and Soft Power. *Harvard International Review* 36 (1), s. 53–57.

Silberman, Lindsay [nedatováno]. Rodman's Revelations. *Du Jour* (<http://dujour.com/culture/dennis-rodman-north-korea-kim-jong-un-interview/2/>, 30. 7. 2018).

Slater, Matt (2019). Women's World Cup 2023: North and South Korea come together among record nine bids. *Independent*, 19. 3. 2019 (https://www.independent.co.uk/sport/football/womens_football/womens-world-cup-2023-north-south-korea-host-bid-fifa-a8829521.html, 30. 7. 2019).

Sport Industry Research Centre (2016). Social Return on Investment in Sport: A participation wide model for England (https://www4.shu.ac.uk/_assets/pdf/research/sirc/Final-SIRC-SROI-England-Web-report.pdf, 28. 7. 2018).

Strunck, Clara (2016). North KOrean Olympian looks misarable after winning gold – as it means he'S going home. *Daily Star*, 17. 8. 2016 (<https://www.dailystar.co.uk/news/latest-news/538485/North-Korea-athlete-sad-Rio-vault-gold-medal-Kim-Jong-Un-dictator-free-world-tears-Olympic>, 18. 7. 2019).

Špitálníková Nina (2019). *Mezi dvěma Kimy – Na studiích v KLDR* [ústní sdělení – přednáška], 2. 4. 2019 (odbornice na KLDR).

Špitálníková, Nina (2014). *Propaganda v KLR: funkce, metody a vývoj* (Jekatěrinburg: Beth-Or).

Špitálníková, Nina (2017). *Mezi dvěma Kimy: na studiích v KLR* (Praha: Nakladatelství Lidové Noviny).

Tapology (2019). MMA Fighters from North Korea (<https://www.tapology.com/search/mma-fighters-by-nationality/country-kp>, 25. 7. 2019).

Taylor, Adam (2012). What The Olympic Games Are Like For North Korean Athletes. *Business Insider*, 1. 8. 2012 (<http://www.businessinsider.com/north-korean-athletes-an-isolated-life-inside-the-olympic-camp-2012-8>, 28. 7. 2018).

Taylor, Adam (2016). The Olympics are tough for all athletes. For North Koreans, they're worse. *The Washington Post*, 10. 8. 2016 (https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2016/08/10/the-olympics-are-tough-for-all-athletes-for-north-koreans-theyre-worse/?utm_term=.5a579b0a1f84, 28. 7. 2018).

The Citizen (1981). Israelist facing Asian ban, 10. 12. 1981 s. 35 (<https://news.google.com/newspapers?nid=2194&dat=19811210&id=Rr4yAAA AIBAJ&sjid=jO4FAAAAIBAJ&pg=2948,6887134&hl=en>).

The Fund For Peace (2018). Fragile States Index – North Korea (<https://fragilestatesindex.org/country-data/>, 11. 7. 2019).

The Japan Times (2019). WADA says North Korea not complying with anti-doping code, 14. 2. 2019 (<https://www.japantimes.co.jp/sports/2019/02/14/olympics/wada-says-north-korea-not-complying-anti-doping-code/#.XSIZBOj7TIX>, 12. 7. 2019).

The Korea Herald (2018). Joint Korean handbal team to have 4 soldier-athletes from North: coach, 27. 11. 2018 (<http://www.koreaherald.com/view.php?ud=20181127000251>, 24. 7. 2019).

The New York Times (2014). Is Peaceful Korean Unification Possible?, 12. 12. 2014 (<https://www.nytimes.com/2014/12/12/opinion/is-peaceful-korean-unification-possible.html>. 28. 7. 2018).

The Straits Times (2018). Ping-pong diplomacy: North Korea table tennis team heads South, 6. 7. 2018 (<https://www.straitstimes.com/asia/east-asia/ping-pong-diplomacy-north-korea-table-tennis-team-heads-south>, 25. 7. 2019).

The White House (2018). Joint Statement of President Donald J. Trump of the United States of America and Chairman Kim Jong Un of the Democratic People's Republic of Korea at the Singapore Summit, 12. 6. 2018 (<https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/joint-statement-president-donald-j-trump-united-states-america-chairman-kim-jong-un-democratic-peoples-republic-korea-singapore-summit/>, 30. 7. 2019).

Toohey, Kristine (2008). Terrorism, sport and public policy in the risk society. *Sport in Society* 11 (4), s. 429–442.

Topping, Alexandra (2012). Women's boxing come of age at London 2012 olympics. *The Guardian*, 9. 8. 2012 (<https://www.theguardian.com/lifeandstyle/the-womens-blog-with-jane-martinson/2012/aug/09/womens-boxing-london-2012-olympics-nicola-adams>, 25. 7. 2019).

Total Sportek [nedatováno]. 25 World's Most Popular Sports (<https://www.totalsportek.com/most-popular-sports/>, 20. 6. 2019).

Traywick, Catherine A. (2014a). The Sad Backstory of North Korea's First Basketball Diplomat. *Foreign Policy*, 8. 1. 2014

(<http://foreignpolicy.com/2014/01/08/the-sad-backstory-of-north-koreas-first-basketball-diplomat/>, 28. 7. 2018).

Traywick, Catherine A. (2014b). North Korea's Pro-Wrestling Propaganda Machine. *Foreign Policy*, 19. 5. 2014 (<http://foreignpolicy.com/2014/05/19/north-koreas-pro-wrestling-propaganda-machine/>, 30. 7. 2018).

Turner, Amanda (2010). FIG suspends North Korea for Two Years. *International Gymnast Magazine*, 5. 11. 2010 (http://www.intlgymnast.com/index.php?option=com_content&view=article&id=2109:fig-suspends-north-korea-for-two-years&catid=2:news&Itemid=166, 25. 7. 2019).

USA Today (2018). Olympic doping case dropped for North Korean hockey player, 3. 3. 2018 (<https://eu.usatoday.com/story/sports/olympics/2018/03/03/olympic-doping-case-dropped-for-north-korean-hockey-player/111050350/>, 12. 7. 2019).

Vargová, Kateřina – Zákřavský, Jiří (2017). Sportovní diplomacie KĽDR: Únik z izolace? *Politické vedy* 03/2017, s. 45–69.

Vargová, Kateřina (2018). Sportovní diplomacie KĽDR. In: Tihelková, Alice – Mišterová Ilona – Matviyuková, Diana (2018). *Profilingua* (Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni), s. 287–300.

Velvyslanectví ČR v Pchjongjangu (2017). Úspěch českých taekwondistů na mistrovství světa v KĽDR, 2. 10. 2017 (<http://taekwondo.cz/clanky/navsteva-ceskeho-velvyslanectvi-v-korejskem-pchjongjangu-v-ramci-mistrovstvi-sveta-2017-v-taekwondu-itf>, 30. 7. 2019).

Vice Sports (2016). Kim Jong-un Reportedly Wants North Korea To Produce The Next Lionel Messi, 16. 11. 2016

(https://sports.vice.com/en_us/article/z4aama/kim-jong-un-reportedly-wants-north-korea-to-produce-the-next-lionel-messi, 28. 7. 2018).

WADA (2017). 2016 Anti-Doping Rule Violations (ADRVs) Report (https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/2016_adrvs_report_web_release_april_2018_0.pdf, 12. 7. 2019).

Wertz, Daniel (2016). DPRK Diplomatic Relations. *The National Committee on North Korea*, srpen 2016 (<http://www.ncnk.org/resources/briefing-papers/all-briefing-papers/dprk-diplomatic-relations>, 28. 7. 2018).

Wolf, Charles – Kamil, Akramov (2005). *North Korean Paradoxes: Circumstances, Costs, and Consequences of Korean Unification* (Santa Monica: RAND Corporation).

Yin, Robert K. (2018). *Case Study Research and Applications* (Los Angeles: Sage).

Yonhap News Agency (2010). (LEAD) S. Korea vows 'stern retaliation' against N. Korea's attacks, 23. 11. 2010 (<https://en.yna.co.kr/view/AEN20101123013700315>, 29. 7. 2019).

Yoo, Jee-ho (2017). N. Korean taekwondo practitioners stage historic performance in S. Korea. *Yonhap News Agency*, 24. 6. 2017 (<http://english.yonhapnews.co.kr/news/2017/06/24/0200000000AEN20170624004200315.html>, 28. 7. 2018).

Yu, Junwei (2008). China's Foreign Policy in Sport: The Primacy of National Security and Territorial Integrity concerning the Taiwan Question. *The China Quarterly* 194 (Jun. 2008), s. 294–308.

Zákravský, Jiří (2016). Sport a mezinárodní vztahy. Sportovní diplomacie jako součást zahraniční politiky. *Central European Journal of Politics* 2, no. 2, s. 15–36.

Resumé

The regime of North Korea has been the topic of many studies, considering its ongoing nuclear program and tense relations with the United States of America. Its self-posed isolation and agonistic relations toward the outside world, ownership of nuclear weapons – all of that makes North Korea's position special in the international relations.

This diploma thesis argues that DPRK is trying to break the self-posed isolation and establish contacts with various countries by using sports, even with hostile states such as USA. The analyses focus on visible manifestations of sports diplomacy and goals of DPRK's regime, which uses mega sports events and sports celebrities who are willing to get involved with the non-democratic regime. The thesis aims to show that there are differences even in sports: on one hand, DPRK strives to establish new contacts; on the other hand, North Korea is not as open in the world of sports as it claims to be.

Přílohy

Obrázek 1 Ri Se-gwang na stupni vítězů LOH 2016 v Riu

Zdroj: Reuters/Mike Blake

Obrázek 2 Lee Eun-ju pořizující selfie s Hong Un-čong, LOH 2016 v Riu

Zdroj: Reuters/Dylan Martinez

Obrázek 3 Vzpěračka Ri Song-gum s jihokorejskými fanoušky

Zdroj: Yonhap News

Obrázek 4 Jihokorejští a severokorejští hráči na fotbalovém turnaji 2014

Zdroj: Reuters

Obrázek 6 Kim Čong-un a Mun Če-in na summitu v březnu 2018

Zdroj: Reuters/Korea Summit Press Pool

Obrázek 5 Kim Čong-un a Donald Trump na summitu v Singapuru 2018

Zdroj: Shutterstock/Evan Vucci